

WIRIKIVI

MCMXXV

MCMXXV

SISU:

- MART RAUD: ARMASTUSLAULE KOGUST „ÄITSMIK“ — LUULETUSED.
- KARL EHRMANN: KUID EI MITTE, MITTE MULLE—LUULETUS
KARL EHRMANN: KIIRRONG NR. 64 — LUULETUS.
- JYRI ANDRELLER: KOLM LUULETUST — LUULETUSED.
- AGNES VESILO: KAHEKYMNEKOLMANDA LÄVEL—LUULETUS
AGNES VESILO: KLOUN — LUULETUS.
- JUHAN JAIK: KÜTTIMINE — NOVELL.
- AGO LIIGOLTA: UNISTAI, KES TAHTIS NÄHA KEVADET — ETÜÜD.
- EDUARD NUKK: SURM TÄNAVAL — LUULETUS.
HENRIKO SEPPIK: MIŠIO — MINIATÜÜR.
- EMAR EME: NOORSOOIDEOLOOGIAST JA MUUST—ARTIKKEL
JAKOB LOOSALU-VEIDE: RAHVUSLIKU ISETEADVUSE NÕR-
GESTAMINE NOORSOO KAUDU — ARTIKKEL.
EDRI (DE): KOMMUNIAADA — VESTE.
- * * * : KÕNE — PAROODILINE VESTE.
- EDDY JYRISSON: NOORSOOLIIKUMINE KOHTULAU A EES —
ARTIKKEL.
ED. R.: RINGVAATEID.
IH-HII: NALI JA PILGE.
- *
F. VALDMANN: MEIE NOORSOO VAIMLISED JUHID — KAR-
RIKATUURID.
- F. VALDMANN: PILDIKESI NOOFSOOLIIKUMISE KAHJULIK-
KUSEST — PILKEPILDID.
- *
LINOOLLÕIKED FERD. KASK'ilt JA V. PAAP'ilt.

EESTI ESPERANTO LIIDU HÄÄLEKANDJA

„INFORMOJ“ DE ESPERANTO ASOCIO DE ESTONIO

on kõikide Eestis asuvate esperantistide ja esperantost huvitund isikute omava-
heliseks sidemeks.

Igas numbris toob ta juhtkirje, ringvaateid, kõnetusi, küsimusi — kostu-
seid, retsensioon-bibliograafilisi teateid j. n. e. oma kui väljamaa kaastöölislert.

Tellismishind: Aastas mk. 200.— 1/2 a. mk. 100.— 1/4 a. mk. 50.—

Kuulutushind: 1/4 lhk. mk. 1000.— 1/2 lhk. mk. 500.— 1/4 lhk. 250.—

Tellimis aadress: Postkast 6, Tallinn.

GESAMIDEANOJI NE FORGESU, KE

LITERATURA MONDO

estas la sola arta literatura monata Esperanto revuo, eldonata de Hungara Espe-
ranto Instituto, Budapest VI Eötvös-ut. 3. Abonojn akceptas H. Dresen, postkast
6, Tallinn.

Ferd. Kask.

Linoollõige.

URUKIVI

MCMXXV

MCMXXV

Mart Raud.

Armastuslaule kogust „Äitsmik.“

1. Pyhendus.

Meri vestles tähtedega
vaatvatega kylmil pilgel.
Teisal merd ja tähti taga
hingas sygis. Jääsnud tilgel

yle kylit puhmaspajud
täis ju kylma kõlinalgust
olid pingi yle vajund
helgeldama tähti valgust.

Konarateks kibrund liival,
mõtlin, näen ju lumiräitseid.
Aga! Ra'al merd randa viival
puhkes lilli, ärkas äitsmeid . . .

Kylmand liival öitses ime
meie een ja seljataga.
Tuulen meri öötsus pime,
lõhnu lailas kõikjal aga . . .

Ei veel minetusse ma'et
rada imeäitsmil ehit.
Hardan palven põvil ma, et
huim see hõögaks neiltki lehilt.

2. Väsinu laul.

Tulen ära sinu manu,
siin on päevad udun hallin,
päike vangin pilve vallin.
Tulen ära sinu manu.

Säälnel helgus mul veel meelen:
päike, (säälnel ei olnud jadu),
paistis merd ja meie radu.
Säälnel helgus mul veel meelen . . .

Tulen ära sinu manu,
siin on kurbus valland linna,
mässind udu tinne tinna.
Tulen ära sinu manu.

3. Sinuga.

Lained ööst tulevad kohal tumedal.
Raagund on rannara'al lehed lume all.

Sinuga ilm alles öitsengu algus.

Laineten sygis jakylm ju kõleleb,
meri kui taevaga juttu kõneleb.

Sinuga suveks sai sygisöö kalgus.

Udu kõik tulede helked ummutand,
taeva ja tähtede tärle tummutand.

Sinuga pilkaseim öögi on valgus.

4. Kurbuste kalmul.

Oma õnne eest palvele
tulid kurbuste kalmule.
Lokkavi lilli ruskein äitsmin
Sytsik kui ingel valvas päetsin.

Oma kurbuste kalmetin
kaua palavalt palvetin.
Lilled mu pääle hilju heitsid
verevi äitsmi alla peitsid.

Oma õnne palvele
tulid kurbuste kalmule.
Tundsin, kuüs hooved päikse kulla
viisid mu sõnad alla mulla.

Lilled ligistid syle ja
hoidsid vereva sylega,
kuni mu äkki haaras päetsin
kurbuste kalmu suudlus äitsmin.

Päikest taas nägin herevat:
lillid lahkusid verevad
varjamast minu harrast palvet.
Sätendas rõõmust kogu kalmet.

Vaatlin vaelevat Sytsikut
keskel verevi yksikut:
seisis kui helge ingel äitsmin,
naeratles kelmilt kalmu päetsin.

5. Hardusöö.

Ma vaikuse vaid harrast humint kuulen
kui soove sõnatumi sosisklust.
Kui ihkamiste arga häälskust
lund liigub laia hääletuman tuulen.

On meri unne raugend rahun suuren —
pikk sygis syngel laulu, lainetust — . . .
ei näegi raitsein vaelevain, et must
ja raske pilv nii ligidal ta juuren.

See öö on muinasjutt, see öö — legend:
vaid läbi lume valendava rahu
su suudlustes ma tunnen tõusvat end.

Veel suurem sellest, valvaman mis merd
mu haarand hardus, ylev-vaikne rahu
kui jooksin Lunastaja pyha verd.

6. Ärasõit!

Jookstakse ümber pakke mäed,
lahti kõik kokku pigistund käed.
Kolmandat kilkas korda kell:
rutt on, rutt on lahkujatel.

Veduri kohal tossuluik
tõstis siis noka: lahkumishuik!
Lehveldus peon ju valge rätt —
viimane mulle hüvastjätt.

Ratastest rongi rabas rutt,
viis keset ööd mu pilgastunut.
Hinge jäi kurbus — tuldlev tuik
kajama õhe lahkumishuik.

Karl Ehrmann

Kuid ei mitte, mitte mulle. . .

Linn õine, udune, hall
mässit siidudude loori.
Syndind taevale tuhmile tähti on noori
— rökataiv vaikus ja tyhjus on tänaval.
Käin, kolan yksi ma ringi
hinges hirm imelik. Mingi
kirk otsida elavat Inimest, anduvaid hingi
ylevoolavalt täitnud on mõtete meeli.
Ma sajatan, sajatan ussikeeli,
sest suur vaikus on vallanud linna
— inimkund räuskav surnud letargia unne!
Ah Inimest! Ainult Inimest! Inimest!
Ykskõik, kas praoste või nunne
meest, libu või nilbelist neitsit!!
Jah! Maaailma otsa, lõppu tahaksin ma minna,
et ainult leida, leida otsitavat.

Ma nutan naerud nutuks
ja meeleheite viimses palvetuses ennast
kingin, annan Ei-Kellegille
Ah, mind kui takukoonalt õesse heitsid
Sa suur Ei-Keegi, ja rutuks
kaduvaks sai olevus mu maine.
— — — — —
Laulan laulu vaid ma ajast kaduvast ja õisest,
kuid pole laulja, vaid vari, siluett
kui kurb ja murerikas Hamlet,
kes kivistest
on tänavate kurdu.
Ma kahejalgse varju hing, ei siiski murdu.
— — — — —
Ma pole Inime — aeg olevuse selle minus
surmand.

Ma tean: kaob kest ja vaim mu inimlik
maailma eetrilisse lainetusse,
kui mitte täna, siis kyll homme.

Hää seegi,
et järgi jääb must ööle mälestus, et öisel
tänaval

pimedal ja hämaral
ma janunesin Inimese järgi
ja ihult higiselt ma kisku riideid märgi
kui kaltse ihkasin.

Oli pime, oli öö, oli vaikus. Vaikisin.
Öö oli synk, õudne sygisene,
taevas tuhm, kuid täheline,
pilvi vähe — needgi jooksid, põgenesid ruttu
yle öise kodulinna.

Langes esimesi koltund sygislehti . . .
Oli valu, tuska, leina, nuttu.

Ööl sel keda minemas kyll nähti
läbi tänavate võrgu sinna,
kus lõpeb agulite viimne äär,
kus hall ja udune on olemise sfäär.

Olin ise Inimene see,
läks läbi kelle tee
mööda linna,
tänavate võrgust
ikka sinna, sinna,
kus ei ole madalust, ei kõrgust.
Põlesid elektrilised päiksed,
suured, väiksed,
kuid ei mitte, mitte mulle,
sest
öös ei olnud Inimest.

Karl Ehrmann.

Kiirrongil nr. 64.

Öö oli.

Must, synk ja sygisene pime.
Jooksis rong — ja nutsid rattad all
kui kurvad, valulised laste suud:
. . . ära siit, ära siit, ära siit . . .

Ei olnd nime
ööl sel
vihmalisel

ja õudsel, pimedal,
mil ei paistnud kuud.

Oma mõtetega olin dünaamiit,
mis lõhkemas
kusagil silla all jääb
ja lendava vaguni aknast vahtisin õhe:
oli kõik must kui pigi.

Sääb
suudlevad suudlusteks yhte taevas ja maa.
Mulle, mu hingele pimedust siiski nii vähe,
nii vähe

— ja lõpmata palju.

Põse hõõguva,
põleva

liitsun aknale rõskele ligi.

Sulen silmad: on sõita siiski nii hää.
Rong aga jooksis ja nuttis rattad kui syda
seen:
. . . ära siit . . . ära siit . . . ära siit . . .

Vist lendasin yle väljade, põldude,
läbi mägede, metsade
yle teede, veede
ikka ära siit, ära siit, ära siit . . .

Vagun tyhi kui vangki kong,
yksi vaid vang olen ma ja
vaht iseendaga.

Jookseb ruun raudne — kiirrong
nr. kuuskymnes neljas
ja sylgab põlevaid tulisädemeid
õhe kui paberkonfette.

Hinges ja väljas
pöörast balletti
tantsmas tulesädemeid on.
Neid lugematu — biljon.

Tuiskab verist ja punaselt põlevat lund,
väljas ja seen
sydamesse ja sydamest,
sest
sund

õine on: ära siit, ära siit, ära siit . . .

Jookseb hull pöörane raudne rong,
kesköine rong.

Tulisädemete ballett
ei vist lõppeda taha

— jääb kaugus kauguse järele maha:
ära siit, ära siit, ära siit . . .

Jyri Andreller.

Kolm luuletust.

Ennäe inimest!

Vaata seda neidu merirannal!
Tunned teda? Otsusta sa tema yle!
Tuhme varje puistab jälle pilvesyle,
tyhjenemist märkad juba rannal . . .

Vaata!

Tahad teda koju saata?

Tuba kummalise valgusega — tema!
Rannal hämarduval — tema!
Pimenevan pargin sõduriga — tema!
Kabinetin härra saatel — tema!
Kabareeden lõbutseman — tema!
Igalpool ja igalajal ikka tema,
Loojast loodud inimeste ema
aega viidab armatseden! . . .

On siis Looja teda selleks loond! —
tema ema teda selleks ilma toond?
Tema, uvve inimese ema!

Tema!

Yõib ta synnitada inimesi paremaid,
määrat kes on leidma töde vaid?!

Hilisõhtu lumen.

Läbi esimese lume
sygisõhtu sinitunnil,
sammun aegamisi, pikka.
Kerib kaduviku sunnil
aega hämarus nii tume
tundevihti nagu ikka.

Sammun mõtiskelun vaiksen,
helbete kesk hõbelendu,
läbi unne vaond linna.
Kuulan tunde kiiret lendu
oma elun kahepaiksen,
maet mis ähma väikelinna.

Tunnen nagu hiiliks varje
minu een ja minu järgi,
ent vaid helbed hõbelume
puudutavad kive märgi,
vallandaden appikarje.
Vaikib öö nii röske, sume.

Läbi karjatusin lume,
päeva möödunu ma havvalt,
lähen mõttiskellen, pikka.
Kerib ajakerilavvalt
aega hämarus nii sume
tundevihti nagu ikka.

Hulkur.

Löüb ööde kuristikku koltuv valgus,
täht aegamisi pilgub kõrgussilm.
Taas tänavmaskiballi alatise algus —
öölovvendille ilmub varjatelu film.

Kõik suubub tänavate karnevaali tralli,
vaid hulkur yksik longib varjat teel.
Ta masketa nyd vaatab elumaskeballi,
kus yhiskund lööb sõitu pärimäge reel.

Ei tunnista tend seltskund liikmeks omaks,
ei meelita tend naerattei kokott, —
ta igaveseks tõusikluse vahelyliks, komaks,
vaid syydalseks, kui kaob rahakott.

Kesk tänavate inimsolki, saasta,
ta ise on, kuningas ja võürl,
kes koorib kodanluselt liigseid laasta,
kui vangla pole pühkind sääduspyrst.

Nii vahib tihti toda inimsaasta,
kus võitleb yksik kuristiku suus.
Ent kaob päev, — saab päevist aasta,
on tollestki saand tõusik uus.

Ent hulkuriks jääb tema samaks,
kel lõikuspiduks elumaskeball.
Jääb kutsumataks kylaliseks samaks,
tend vihkab õiste tänavate hall.

Agnes Vesilo.

Kahekümnekolmanda lävel.

Kahekümnekolmas. Sellen juba
vähene õudu
Kannustas ja juhtis sõudu
kogu aja mis ja kes?
Ysk täis aastaid käin nyyd ringi,
avan siin — säääl ukse lingi
juhiks palav ajusäsi.
Kysimast ei väsi, väsi:
Kus on lõpp, kus algus,
pimedus kus ja kus valgus,
eluräo: mis ja kes?

Kõrva kuulamiseks katsun üles-
ulatada

tähti juure. Kuulatada
yhte sõna ainukest.
Igavesti otsin vastust,
lahendan kui ränka oskust.
Sirgun, tõusen, langen, vaon,

ykstakõik, kus viimaks kaon,
elu endast sähvan.
Aga siiski rähkan, rähkan,
kipun välja kitsast keest.

Kakskord kymme, juure kolm veel—
aja veere ahin.

Sygisesi lehti sahin
ulatab mu kõrvu ju.
Kärsik aja rutt toob tuska,
hardust, surmaseemet yska,
koduks neli kitsast seina,
omaksile nuttu, leina.
Aeg on rändand ymber aja,
minuni vaid selle kaja
kavva olen käind ja otsind
elu, uut, end palju trotsind
m'uga ilu otsatu.

Agnes Vesilo.

Kloun.

Yks valge hobu kihutaman kesk areeni,
yks narrimytsin kargleb kilkav kloun;
ent inimesilt ootel põnevama stseeni
ei jõua tuska peletada kloun.

Ta trumme, pille myrtsumisel tõmbab kerra
nii kõhna keha, nägu hirmund, kaam,
ja viskub traavivalle hobusele perra;
ent kylmaks jääb se'st tõusik-isand, daam.

Suur läikiv tulirõngas kukub läbi lae,
ning nagu nutuks kummund klouni suu
taas laulab rõõmsamalt: taraderal, taral,
yks tulimeri ymber rõngaspuu!

Siis läbi rõnga hyppe teeb ning -tulen-sääred,
ja narri ryyd on vuhiseman maan
areeni liival, kuid estraadi ääred
on naervast rahvast ymberkukkuv saan.

Juhan Jaik.

Küttimine.

Kes seda siis ei tea, et mõtlemine on inimestele raskeks koormaks. On ju näha, kuidas nad seda omale ikka lihtsamaks ja kergemaks teha püüavad. Oigemini — nad püüavad mõtlemisest hoopis mööda hiilida. Et iga asja üle mitte ei pruugiks pään murda, selleks antakse juba põlvest põlve edasi hulk vanasõnu ja nendele alla koondetakse igasugused tüütud jutuaineliihid. Nende kohta lausutakse targa näoga vastav vanasõna ja saadetakse siis kogu ese rahulikult kõrvale — mööda kõrvust ja südamest. Kellel jatkuks tahtmist või püsivust harutada teise õnnetuse põhjusi pikalt ja põhjalikult. Ehk katsubki mõni, kuid see ei too tagajärgi ja ta pääst välgatab läbi vanasõna, mis vabastab kaastunde kohustusest:

„Eks igamees ole ise oma õnne sepp.“

Kuid see vanasõna osutub mõnel juhtumisel täiesti ülekohtusena ja teenimatuna etteheitena inimesele, kes kogu eluaja terve oma jõuga on püüdnud oma õnne, hoopis väikest õnnekest muidugi, suurt niikuinii ei maksa loota. Väga raske on kannatada ebaõnnestusi ja siis on veel raskem, kui näha on, et teisel õnnestab iga algatus. Kuid kui katsuda teha ka midagi teiste viisi, katsuda elada teiste tarkuse järele, siis on tagajärg hoopis vastupidine. Igale julgele sammule annab elu ränga vastuhoobi, millega rõhub õnnetuma veel enam vastu maad, teeb selgeks temale, et ta peabki kogu eluaja olema vait, et ta ei tohigi kätt ulatada parema järele, sest selle ninatarkuse eest võtab elu tal sellegi väikse osakese käest ära, mis tal ehk oli. Ja kui siis inimene seda saatuse hoiatavat õpetust pikapäale mõistab, ja kui ta palju ilusaid aastaid asjatult väsitavale püüdmisele on annud, siis peab tõesti kurvalt kõige päale käega heitma. Siis saab selgeks, et mõistlikum on oma jõudu tarvitada oma väikese osa käeshoidmiseks, kui suure õnne asjatuks püüdmiseks, peab tõmbama enese omma kitsasse teokarpi ja elama tasahiljukesi oma kogemuste järele, jättes kõige suure ilma kõigi võimalustega teistele tublimatele ja õnnelikumatele, neile, kelle jaoks ongi elulood.

Niisugusene lootusetu elamisse oli tõmbund juba ammu Nahkla peremees. Korra ju oli temalgi suuri soove ja usinusega võttis ta ette igasuguseid asju väljaspool oma kodu. Küllap ta tegi tööd ikka kõvasti ja hoolt kandis ausalt, aga aastate järele väsis, kui nägi, et suure hoole päale vaatamata ei saavutand midagi. Igal pool oli temal ees suur hulk targemaid ja õnnelikumaid ja need ta lõpuks pigistasidki tagasi omma väikesse talukesse. Nahkla mees nägi ise ka ära, et asjata on kõik, ja andis alla. Kiindus taas kodu külge, sest siingi tööd rohkem kui teha jõutakse. Pole suurt saada midagi, kuid sellest väiksest ei jää ilma.

Selguski, et ta talukegi pole nii tühine asi, nagu ta enne arvas. Vaev oli sellegagi hakkama saada. Kõik tööd tahtsid vägisi jääda hiljaks, kõik karjus ka öösegi peremehe järele ja taat nägi, et ta pole siingi küllalt kerge iga töö kallale hüppama. Eelt siin oli ju tema viimane tegevusväli ja siin ei võind enam olla allaandmist. Siit ei ole enam taganemisteed. Seda teades taat siis koguski sinse töö kallale kogu oma jõu ja mõtled, võõrdus lõplikult kõigest ahvatlevast väljaspool ta talu piire ja ei võtnud midagi ette päale järjekorraliste tööde omas talus. Loobus igatsugu õneahnitsemisist, sest selge oli talle, et t e m a l ei maksa ei midagi loota.

Nii muutusid Nahkla Villemi aastad pikaks sündmusteta tööajaks. Tundus talle, nagu seisaks ta oma maja lävel ja tast valguvad mööda ta päevad

ja ööd, pikk kangas, millel vaheldusid must ja hall värv. Nende kestvusel ja vaheldusel nagu teeks Villem omi harjund liigutusi nagu masin. Oli raske arusaada, kes keda teenis, kas Villem aega või aeg Villemit. Ennem teenis vist Villem aega, sest see määras ära ta toimingud ja tundus nii, nagu ei olekski selles elus sugugi tarvis mõtlejat mehe pääd.

Aastaajad vaheldusid aegamisi. Saabusid korra need vaiksed, imelikud hilissügise päevad, mil hallid näotud pilved laskusid hooletult õige madalale, nii et Nahkla elumaja korstna suits võis sulatada tollesse seisvasse hallisse taevakattesse augu, sest tuul vist puhus noil päevil säääl maal, kus pilved puhtamad ja taevas ilusam. Tuulgi põlgas noil päevil toda armetut räbalast maailmaotsa, kus asus Nakla talu; ei meeldind tuulele puhuda säääl noil päevil, mil tühjund nurmedel omapääd hulkuva karja õudne ammumine nagu pidi kuulutama maailma otsa. Olid käes need päevad, mil taludes juba ammu lõppend hädalised tööd, kuid töönäljas inimesed hulkusid siiski varjudena ümber taluhoonete, liigutades harjumusest seda või teist asja, missugusel toimingul aga polnud mõtet ja mille järele hämara jõudes inimesed pugesis rutuga tubadesse, nagu tühjuse — või koledusetundest aetuna.

Nahkla Villemil aga oli tööd küll veel. Ühel ööl oligi juba taevas sip-lend endal pilveteki päält ära ja hommikul oli kõvasti külm. Maa oli külm- mand kõvaks, nii et poriloikudest, kuhu eila võis põlvini uppuda, võis täna saapakontsaga lüüa tuld. Taevas säädis sellepääle enese uuesti pilve ja äh- vardas lumi. Ja Nahkla peremees siis koristaski usinasti põllult naereid, mida kahju lume alla jätta.

Sai lõpule tööga, kuid oligi juba pime. Villem ajas selja sirgeks ja pidi kuuldavalt sõnema, et „no, nüüd võib lumi tulla kui tahab,“ kuid ei saand seda veel teha, kui kuulis, et keegi kolistas ta lähedal saabastega külm- mand maad. Ta vaatas teraselt pimedusse ja kuulatas. Säält tuli keegi, kuid silm märkas veel ainult musta kogu.

„On inimesel ka aega ja tahtmist pimedas hulkuda,“ mõtles Villem. Ega temagi nüüd taha enne koju poole minna, kui pole tuleja üle selgusel.

Tuleja jäi seisatama. Kas kartis või ei tahtnud oma ilmunisega kedagi ehmatada, kuid ta tegi juba kaugelt hoiatavat häält:

„Eeee . . .“

„Eeee . . .“ vastas Villem ja mõtles, et egas ilm veel nii pime pole.

„Kes säääl käib?“

Siis aga hakkas tulija kiiresti Villemi poole liikuma. Villem tundiski juba tulijas ära Kubula Andrese.

„Tere kah.“

„Tere, tere.“

„No jäta, kulla inimene, juba järele kah.“

„Mis säääl jätta, lõpp ongi juba.“

Mehed astusid juttu vestes kodu poole. Kubula Andres oli üks neist vähesist inimesist, keda Nahkla Villem alati usaldas. Elu ei annud ju Ville- mile sõprugi. Neid kahte ligistas aga siiski ühesugune vaesus ja sellepärast ei olnud neil teineteise ees tunda häbi ega varjata tööjärge ehk lootusi. Va- hel tundus neil isegi vajadust kaebada vastumisi omi hädasid. Nende juttki oli alati selletõttu peaaegu üks ja seesama. See piirdus lohimuste ja vastus- tega kummagi talu tööjärjest ja kogu kõnelusest kuuldus lohutamatus ja nägu- del tundus kannatusvari.

Tänagi rääkis Villem:

„Tali kipub kätte. Oleks see lumi ikka veel natukegi peataks, oleks saand ühtteist teha. Aga kas ilmgi vaese murest hoolib! Matab või inimesegi

enda alla, kui tulla tahab, — ei küsi kedagi. No aga tulgu kah, egas keelata ei saa ju. Või siis sellel tööolgi kunagi ots tuleb!”

Andres rääkis:

„Ja egas tööd keegi jõua ilmast kaotada. Oli teda enne meid, jääb meistki järele küll ja küll veel. Ja see on ka tõsi, et tee tööd kui palju tahad, aga egas sellega seda magusat suutäit ikka ei saa.“

„Magusast suutäiest nüüd veel rääkida!.. Lugu on niisugune, et roni igale mahakukkund palukesele laua alla järele.“

Andres kuulas Villemi juttu ja pigistas huuled kokku nagu kavatseks ütelda midagi targemat. Koputas siis piibu kallal ja alustas imeliku jutu:

„Külm on vahel ikka kasuks ka. Näe raba ja heinamaa nüüd juba kõva kui luu. Pole veetilka kuskil, nii et päris lust oleks sääil ümber hulkuda — jalge all puha kõva ja kõva. Pole muud karta kui mätast... Vanasti sai ikka niisugusel ajal natuke käidud ka. Ja seda ei saa ütelda, et alati just päris ilma oleks jäänd. Ta siiski ikka nii rohkem löbu asi, aga kui ikka õnne oli, siis oli hää kah. Kes nüüd sinna alati jõuaks käia, aga niisamuti korraks vaatama. Sääil neid on ju nüüd palju ja heinakuhjadele söönd augud sisse. Aga kui sinna juba kõik käima hakkavad, egas siis meiesugustel enam maksa minna. Egas keegi nüüd midagi pühitse, niikuinii korjatakse kõik ära. Ja meie vanule inimesile võiks natuke kuluda ära kah...“

Villem sai Andrese jutust kohe aru. Või siis ikka veel mõtleb küttimise päale. Maias veel vanamees ja hää usk kah veel. Kuid mingi, see ta asi.

„Jaah. No katsu siis õnne. Vast läheb ka hästi...“

„Ei noh, ma mõtlesin nii, et meie kahekesi... Üksi pole suurt tahtmist ja kahekesi on kaksikorda rohkem lootust. Egas see tervist tapa, kui natuke ilusal õhtul kuuvalgelt jalutada. Ööd nii kui nii liiga pikad. Mis sa arvad, mis?“

„Pole meie maal nii lolli looma, kes vägisi püssi ette roniks. Olen kuulnud, et Ameerikas olla küll laiskelajas... Ei minul maksa küll saagi pärast kodust välja minna. Ükshää kõik, kas kõnnin ma metsas või kodus, kui just käia vaja on. Ja üks päeva jooksul saab marssida isegi küllalt.“

Aga Andres ei jätnud rahule. Ikka rääkis ja seletas. Villem aimas, et lõpuni vastu ajamine võiks tuua pahanduse. Teiseks hakkas Andrese usk ka Villemisse. „Võib olla,“ arvas ta, „varemini mul ei vedand, aga võib katsuma. Võib olla, on õnnejaotaja oma käe nüüd minu poole pöörand. Võiks korra käia kah, mis sääil siis on...“

Nad leppisid kokku, et järgmisel õhtul ikka lähevad.

Nii siis läksidki järgmisel õhtul Nahkla majast kaks kütti jahiteele. Olid neil jalas kerged pastlad ja ümber kuuekümnendaastase piha soe kasukas. Läkiläki kõrvad rippusid tillakil ja liikusid nende sammudes kui õhus hulkuva varese tiivad. Tundus, nagu oleks vanad mehed tagasi saand osa omast noorusest ühes kergemeelsuse ja tumestamatu lootusilmaga, sest poisikeselikult kerged olid nende sammud jäätund heinamaal. Ei vaatandki nad kordagi tagasi. Rühkisid edasi nagu nooruse juhtumusotsimiskirest tõmmatuina ja tõugatuina. Vahete vahel jõudis Andres siiski paari sammu võrra Villemist ette, kuid seda märgates, lasi ta sammu kohe lühemaks. Villemil puudus ju see suur hoog ja oli selge, et ta asja kohta on teises arvamises. Ta kahtles. Andres arstis küll kogu tee ta kahtlemisi elavusega jutustet küttimälestustega, Villem koogutas ka tähtsamatel kohtadel hääks kiitvalt pääd ja ümises, et mõista anda, et ta ikka kuulab, kuid Andrese jutt vajus ta kõrvust puha mööda. Ta

V. Paap.

Linocollige.

mõttes endas, et on lasknud enese kodust rumala tembu päale välja meelitada. Kuis kõlbab enam vanale mehele poisikese jooksmine. Kogu aja oli Villemil tundmus, nagu kõnniks keegi nägematu ta seljataga ja sosistas talle hoiatusi.

„Villem, ära mine; kas sa ei tea, et sinul ei maksa õnne otsima hakatagi. Pea meeles, et ninatarkuse eest saad näppu mööda . . .“

Vastu tahtmist astus Villem siiski edasi. Sest poolest teest tagasi minna ei käi vanainimese mõistusega kokku. Kaotaks ka Andrese juures lugupidamise. Aga täna kindlasti viimane kord. Miski vägi ei too Villemil enam jahi pärast toast välja. Kuid olgu täna siis, kui juba korra on tulnud. Egas siin varandus kaalul pole ja kaotada pole midagi.

Juba nad jõudsidki Soosaare kuhjade juure. Andres juhatas Villemile kätte heinakuhja, kuhu see valvama jäi ja ise liikus kaugemale. Kulus ära juba mõnigi tund, aga ei ühtegi metskitse ilmunud kusagilt. Villemil oli asi nüüd lõplikult vastumeelt ja küürutamine ja sunnit vaitolemine tüütas rängasti. Nägemata hoiataja nagu oleks pugend tema ligi kuhja ääre alla ja sosistas säält alatasa:

„Villem, mine koju! Usud sa siis tõesti, et su siinistumisest midagi välja tuleb. Halvasti võib sul minna küll alati, hästi aga mitte kunagi. Mis sa siin kükitad, kas arvad, et sul hästi läheb või? Miks sa, vana inimene, nariid end ilmaaegu?“

Andres aga mõtles:

„Saab näha, kas tulevad või? No mis nad siis tänagi söövad, ikka tulevad! Kui aga tulevad, küll ma nad pikali panen. Aga Villem vist nutab sääli ja tahab koju tagasi. Talle ikka oli kogu see asi vastumeelt. No jaa, kui inimene tahta ei oska, siis ei oska ka saada. Aga kes julgeb tahta, saab kõik. Õnne ei pea pütüdma ainult sabast, vaid peab vahel haarama ka sarvist . . .“

Villemi kannatus oli juba viimse piisani läbi. Ta leidis, et kuhja juures istumine on nii suur lollus, et surmani on enesest enese ees häbi. Ja kuigi õnnestaks, siis ei tea, kust või mis selle eest tagasi võetakse. Nii et istuda ei maksa. Ja Villem tõusis üles, et minna koju.

Andres aga haudus omi mõtteid edasi. Leidis, et ta nii vana ikka veel ei ole, et ei suudaks öhtul natuke kuhja juures istuda. Kas see aeg siis toas parem on perega pahandades? Paremini istuda siin omaette ja unistada ammu läind aastaist. Siin saab veel mõttes elada oma nooruses, kodus ei saa seda nii segamatult peaaegu kunagi.

Siis nägi Andres midagi, mis pidi kohe kaduma põõsa takka. Andres ei viivitanud. Ta lasi kogu pihta kohe hästi sihit paugu.

Vastusena kuuldus inimese kisa. See oli päälegi veel Villemi hääl. Andres jooksis juure ja nägi, et Villem viskles maas haavlihaavades.

Vaevaga kandis Andres Villemi koju üle soo. Ta pani välja oma viimase jõu, sest polnud enam hoida midagi. Lõpp pidi olema neile mõlemile, kui neil enam muude päale jahtigi pole pidada päale teineteise, kui ilm nii kitsas ja häädu ja õnn kadunud, et muud ei saagi enam teha, kui tappa ligimest.

Oli eksind Villem nüüdki. Polnud õnnelahil tal varandust kaalul, oli kaasas vaid oma vintsutet hing ja — kaotas sellegi. Saatus lõpetas oma mänguühirega mängimise ja andis talle pimedal sool viimase ninatarkuse eest veriselt mööda näppu.

Ago Liigolta.

Unistai, kes tahtis näha kevadet.

Oli Tanno taeva värven ja pilvin, mida puistati eemalt kõrgema kirjukatuslise vana linnajao hallteravate tornide otsast nagu sulavaid jääpanke ujuma yle taeva imekergeina. Ihkas täna neid kitsaid tänawaid, kõveraid, mille soppesse võis eksida nagu neitsiliste kivide labürinti. Tyhjad alati.

Nad veetlesid oma ykaskõikse isemeelsusega. Nad yhjed nii talvel kui kevadel ja astuvad rahulikult mööda naervast päikesest ja sygise udust Karjuvõudsed nad helgeil suvipäevil, surnud kivid kollakan päikesen.

Nägi neid täis salapärast keskaegset videvikku, hämarat romantismi.

Läks sinna, kurb eneselle. Istus pingile halli nukra kiriku juurde, kahisevad pärnad yle pää. Pögenesid jalgteel varjud, mängisid haaraten yksteist ja vestsid jutte särisevate kannustega ryytlitest, kes alati tahtsid astuda nende pääle, ent nemad vallatud ronisid yle nende jalgade nagu hallid hii-red, istusid isegi läigatavalle kiivrille ja kihistasid naeru lehvivaisse sulgesse.

Tahtis, et algaks harrast laulu vana orel, kirik täituks ebamaise valgusega ja tumedad kujud kummardaks maani. Tahtis kummarduda yhes nendega. Ent kahisesid vaid lehed.

Nukrus rusus kõik soovid. Ei syndinud uusi nagu varem. Siis olid olnud kummalsed ööd, millal tõusid unistused nagu koit hommikul ja valgustasid tyhja toa paksude paemyryide vahel. Ykaskõikus ei julgenud juurde. Kiirelt voolas veri soonten ja noor syda värises ärevusen. Rõigile tahtis hyyda omi nägemusi. Ilm hommikkaarest õhtuni pidi kajama neid. Metsade kohin ja tuhandate taevaste kõlin.

Tuhat oli läinud sadatuhat teed.

Yksi jäänud Tanno pingile sosistavate pärnade alla kirikmyyre kõrvale. Pime oli, keegi ei näinud teda.

Tõusis, kummardas kevadelle ja läks.

Lõhnasid tuttavad pärnad. Aroombulvaarid ja hallrohelised, halllillad, hallsinised myyrid jättis maha.

Rändas tolmuset teed. Merirannikule rändas.

Meri luksus tasa. Hõbesinine, pärlvalged seljad vaikseil lainetel.

Tagasi kohisev linn. Sinisen õhtun kohisev. Taeva pehmusel ei olnud põhja. Taevas naeris. Tanno ei naernud.

Avanes syda, oli alasti kevadelle, ent oli verine.

Tuhanded syndisid, tuhanded surid, miljonid elasid ent Tanno viskas enese liivaselle jalgteele myyri juuren ja nuttis.

Tilkus valu tolmusse, kisti Tanno hing pikkade lintena taevasteni.

Tõusis taas ja uputas enese kevadesse.

Tahtis näha kõike kevadet enne sygise tulekut.

Astus siniselge õhuga täidetud parki, alleede kaugenemisega enda eest. Istunud oli sinine naeratus yle mere ja taeva.

Sinine rahu rinda.

Sinisen häämeelen istus valgele pingile, luges jalgu liblikkergeid. Tuhattuhat sammu kevadet.

Ehitas silla yle lahe, jalutas yle. Ehitas redeli päikeseni, kylastas päikest. Tuli tagasi valguskyllane, selge ja kerge.

* * *

Oli vaid lamaskellen liivribal mere kaldal. Sulises vesi valgeks pestud liivasse. Taevas oli täis päikest, ääretumat päikest. Kuldkollast valgust yle mere keskpäeval tarretanud nagu kuldkollane vaik kreekide sinikrobelisel tyvil, nagu kuldkollane ploomi ihu leekvärvisel sygisel. Kattis suvisoojus noored kehad õrna vaibaga.

Lamas neid palju päikesen ja liivan. Mõtles Tanno: kummast nad rohkem armastavad, kas päikest või liiva. Eemal ebeles paar. Mõtles jälle: kummast nad rohkem armastavad, kas väikseid valgeid kiva meriveen pestuid nende jalgu kõditaman või yksteise laulva suvevalgusega ylevalatuid huuli.

Juurdles veel sada helisevat kysimust ja kohtas tema. Sygavsinisen supeluskostyymen rukislilliste äärtega. Naeris kuldselge ihu.

Tean Teid, unistai, poeet ja taidur. Ent päikest kyllalt ka minule!

Hämmastus Tanno. Sellast ei olnud veel kuulnud suplevalt naiselt. Kysis?

Mida ytlevad osavad sõnad?

Peibutusiga noorverelisten huulten vastas.

Tähendab seda, et minul sama õigus jutleda Teiega, olla Teiega, nagu päikesel Teie yhel juukseniidil, nagu tuulel lokken, nagu veel haarata ymber rinna. Kui tohib liiv praegu kõdistada Teie selga, siis tohib kõdistada samutigi Teie rinda.

Võttis sõrmedega, mis olid nagu vaha päikesen, nagu selge mesi päikesen, nagu päike ise, sooja liiva ja riputas Tanno rinnale. Veeres liiv yle vähe päevitanud rinna. Ei oskanud Tanno miskit öelda.

* * *

Kohtas Tanno Elmeret igapäev. Veetsid päevi tyhjal merirannikul. Olid põuased päevad. Meri hõõgus nagu sulatud hõbe lõkendavat tuld. Taevas täis halllillat suitsu ja saturnpunast tolmu.

Igavan igatsusen yle luidete tukkusid yksikud hõberohelised puud. Nagu uppunud liiva ja vee melankooliasse. Ei ärrganud, ei väristanud ainumatki lehte isegi siis, kui nägi neid Tanno ja käristas hinge kaheks tumma karjega.

Jäi katteta Tanno syda, veeres liivasse ja suri kiviks. Ei olnud enam kummalisi mõtterõngaid ja helisevaid sõnu. Vaid alasti loodus kurvan tarretusen.

Oli nukker Elmere. Kirg kylastas teda, ent Tanno oli ykskõikne. Vaatlesid mõlemad omi jalgu ja vaikisid.

Ent nyyd oli võitlus Elmeren ja saabus otsus. Kysis Tanno käed ja tahtis minna vette, sammuden tasa sygavasse, et tunda kylma võret tõusman pikkamisi yle keha kaelani.

Vaatas Tanno, mere siledalle peeglille, tõusis laisalt ja läksid kinni kätest. Kylma ringi tõusten yle sääрте ja puusade rinnuni mõistis, et see oli kutse kirgedelle ja nauding suurem ootava naise suudlusest. Imetles Elmeret, kui tulid samuti pikkamisi sammuden kaldale, rääkimata ainumatki sõna.

Läks Elmere vaikiden, tuli vaikiden, õlul lai supelusmantel, märg kos-
tyym vasakun käen. Vaatas Tanno, ei suutnud yhtegi liigutust.

Viskas Elmere mantli, seisis paljalt. Jahmatas Tanno. Muskliid val-
minesid hyppeks.

Ent korraga katkes pinevus nagu synfoonian painai fraas ja Tannon
helises tänulaul leitud ilule. Nägi.

Olid Elmere nahasse vangistunud päikseterad ja tantsisid hurmava
naisekeha puudutusist joovastunud tantsu.

Olid Elmere vormid pikad, suurtsugused, võluvalt ümarikud ja vär-
ked veest.

Olid Elmere huuled punased peenenurgalised ja rinnad rohkem pine-
vil kui kirk teman.

Ent tema silmad kustusid, nähen muutust Tannon ja tema põgenes
vette.

Naeratas Tanno, hingen kummaline kurbus

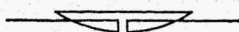
Teisel päeval ootas Elmeret asjata. Ei tulnud ka järgmiseil päevil.

* * *

Enne sygise tulekut läks Tanno tagasi kõveraile tänavaile kirjukatus-
liste kivimajade vahele. Istus jälle õhtud pingil vana kiriku juuren, kahise-
vad pärnad yle pää. Mängisid tumedad varjud, kuni kadus kõik pimedusse.

Oli surnud omile mõtteile, kuni tuli lumi ja kattis kõik puhta vaibaga.
Siis ärkas taas kiirgavate lagendikkude lumehelbete vikerkaariden.

Päeval mängis härmastanud puu oksten, öösel sõitis tähtede vahet.

Eduard Nukk.

Surm tänaval.

Mälestusi revolutsiooni algpäevilt.

Ma vaevalt unustada võin neid veebruar-
 öid,
 mil tulikahju kõrval kerkis tulikahi,—
 Verd lumistunud tänavkivid külluseni jõid,
 linn põles kustumatult nagu põrguahi.
 Mil taeva põsed roosaiks puuderdaid tuli-
 kumad

ning lumel õnnetutest lamasid need kõige
 õnnetumad,

kel pea, rind, süda puurit kuulist läbi.
 On üle surijate riputatud öie tuhk.
 Just nagu tundes nähtust hirmu, häbi,
 läks läbi õiste tänavate tuulepuhk.
 Kord siin, kord sääl tuul põgenedes hulus,
 hää! kuni õudseks vaikimiseks kulus.

Ent äkki selle vaikimise loori
 löi läbi huige läheneva soomusrongi,
 mis sõdureid tõi kuskilt kaasa — noori.
 Rong juba jaamaesisele jõudnud ongi,
 polk saabund välja astub vaguneist,
 lint punane on üle tõmmat paguneist.

Polk toodi siia vangistama teisi,
 kuid vabaduse uim teel neilegi löönd pähe.
 Rõõm olnud frondilt seljataha reisi,
 kust enam iialgi nad tagasi ei lähe!
 Pea kadusid kõik soldatidki tänavkurdu,
 kesk vabadusest purjus inimmurdu,

kes juhmilt askeldades platsi laias süles
 mõök käes, revolver laskevalmis ringi käisid,
 ihk vabaduse vastaseid neil leida üles;
 neid hävitada tahes välja näisid
 kui kiskjad elajad, kel isu vere järgi,
 tung näha küünte vahel konte verest märgi.

Vaat, linna kohal rippus veebruaritaevas
 pilve pilve kõrval punetav kui vaskne plaat.
 Ning tähti leiuga silm asjata end vaevas,
 õömullas magas kuugi valgepäine taat,
 vaid õige harva enda kitsast kildu
 hääks arvas lumiseile tänavale pildu,

kus pääsnult valla vastu hirvitas tal kurjus.
 Mass maksis aastasajad tasumata teotusüüri.
 Kus kuulipildurite taga istuv troonivalvur
 purjus,

kuulnõelul õmbles inimkehi külge müüri!
 Kus paljud külmi, jäätund tänavaid
 kui orjad isandate jalga suudlema nii jäid!

Kus templikuplid, kullat, tulevalgel
 kui muistsed tsaarid tõstmas kroonit päid.
 Kus nimesed askeldajad päeva angel,
 õõ tulles tänavale tapetuina jäid —
 neid saabund surmas vabaduse suurim tund,
 naer näol nad lamasid, kui näeks nad kau-
 nist und.

Vaat, äkki verinesid tänavad ja teed
 ning leegid kuulutasid mässuliste võitu.
 Litovski vanglast löömendasid tulikeed,
 kõik põlev algas tules taeva sõitu.
 Kaks kullat inglit piinakambri katusel,
 suitsloori musta mässit, leinavad kui emad
 matusel.

Nüüd vanglast põlevast üks välja kanti
 mees—inime, kes ammu po'e näinud valgust.
 Kui kuningale rahvast temale au anti,
 sest märter ta, kes kuulutatand kord vabaduse
 algust,

mis eest ta eluks ajaks raudu pandi,
 mis eest teind valitsejad temast sandi.

Ta kõdunevas kehas, hangund ajus
 kõik mälestused muistsed pole surnud veel.
 Mees nagu sammas seisab sädemete sajus,
 näib, kuju kivine on püstitatud teel,
 kes ümbrust vahib segaselt ning juhmilt,
 kes leegitsevat maja vaatleb tuhmilt,

ta kuhu matnud enda noorusaastad —
 neist hinges kustumata elab mälestus.
 Leek nühib murtud võimu viimsed saastad.
 Liig kaua vangikonges kestnud elu hääletus,
 on tuhandeist maet kuhu elupäivi häid,
 kus inimesist ainult varjud jäid.

Vang tahaks nutta, tahaks naerda, tahaks
 karju,
 on rõõmust hull ta mädanevas ihus hing.
 Et vaba ta, ei mõltega ta sellega saa harju.
 Näib talle võimata, et inimeste ring
 ta ümber seisab sõbralik. Ons kõik see ilmsi?
 nii küsitleb ja katsub käega, uskudes ei silmi!

Siis nagu kuskilt, udu sülest, kaugelt
 peas mõte kerkib: naine, poeg ja kodu —
 ning, ootamatult endalegi, pisar kukub laugelt,
 veel üks, veel, veel, neid põsil terve rodu.
 Ja valat pisarate vaikselt vees,
 mees nägi ihat kodu enda ees!

Mass valgus laiali kui pilve tuulest aet,
 vang päästet tänavalle jäeti enda mõtetega.
 Jäet üksi nagu puu, kel teised kõrvalt saet,
 jäet üksi vaimu valuliste tötetega.
 Siin seisis ta, ei teades kuhu minna,
 ses teadmatuses tundis kärisevat rinna.

Sai vaevalt teha tänaval ta mõne sammu,
 kui rinnus äkki õhu lõpma tundis —
 ka käsist, jalust kadus viimne rammu. . .
 Suur jõuetusehoog ta seisatama sundis,
 et veidikene koguda veel seistes jõudu
 ning hingest raputada vangimaja õudu.

Ei tea, kust äkki tänavate jões
 üks inimkogu kerkis seisja ette —
 Üks teine kogu kadus pimedusenões . . .
 Või oli see kõik silme rumal pete?
 Eks aastakümneid kive vahtind silmad
 või igal ilmsi ette maali muinasilmad.

Ent ei, see polnud pete, polnud vari,
 vaid ohvitser noor kergel sammul ligines.
 Veel korraks helkis vangla põlev hari,
 siis kustus. Ümbrus järsult pigines.
 Vang, nüüdne kodanik, end müüri vastu
 toetas
 ning vargsi läheneja teele poetas.

Kus saanud noa, ei mäletanud seda,
 vaid teadis: tappa vabaduse vastast vaja!
 Kes löi, ei mäleta! Kes löi ja keda?!
 Sünk juba kostus läheneva surma kaja.
 Verd rõõska juba rüüpas tänavlumi.
 nõost kadus ohvitseril viimne jumi.

Nõrk karjatus . . . ning keha inimese kuk-
 kus teele.

Vang vahtis enda ohvrit suuril silmil,
 kui tahes miskit ammust tuletada meele —
 Käis kiirest kiiremini mõttelint ta ajufilmi.
 Siis, äkki, põlvitas ja appi hüüdis
 ning enda hingeaurul verist keha elustada
 püüdis!

Kui oleks ülalt taevad sadand alla,
 nii rängalt tundis ennast liisutavat tänavalle.
 Oo, elu, raudne kabi, mindki siia puruks
 talla!
 Ma vabadusest huli! Ma meeletu! Ma tap-
 nud kelle!
 Poeg! oled sina see? Poeg, vasta! oled
 sina?
 Näen tunned sa, kes on su mõrtsukas! Kes
 olen mina?

Ning avas surija kord viimne silmad
 ja segaselt ning küsiteles enda ümbrust vahtis.
 Tal hauatagused pea avanevad uued ilmad.
 Ei aru saand, mis inime see küsis, tahtis,
 kes põlvitas ta kõrval, tema ligi,
 kel sonides on otsal hirmuhigi!

Poeg! kuulis surija. Poeg! kuuled veel?
 Poeg! meeletuses sai su isast sinu mõrtsukas.
 Poeg, ärka, tõuse, muidu murdub meel!
 Oo! miljonkord ma enne vanglas poleks või-
 nud kõduneda kas!

Poeg, ütle! elab veel kas sinu ema,
 mu naine kallis; ütle, mis teeb tema!?

Neid sõnu mõistes, haavatu löi silmad
 taeva poole
 ning täiest kõrist kisendada tahtis;
 et ema, ema vana, jäetud tema hoole —
 ent häält ei olnud, ainult vahtis, vahtis.
 Kuis ihkas teada: aimab mees kes tema ees,
 tal milline ränk mure hinges kees.

Ta tahtis karju, öelda, et tal kodus ema,
 kes ootab teda, ootab — temata kel pole
 und.

Ent nüüd ei iial enam koju lähe tema,
 vaid igavesti tänaval peab kallistama lund.
 Kui mõistes poja silme kurbi sõnelusi,
 nii algas isa läbi pisarate uusi kõnelusi:

Poeg! sosistas. Poeg, palun, tõuse! nurus
 Poeg, näe su isa siin, sind nuttes palub! —
 End mees, kui lapsukene nutja, surijalle surus.
 Kaht korjust varsti tänavate raskus talub.
 Surm jõledaima süüteo veres lunastab.
 Vaat, kuidas veebruaritaevas tuikumist pu-
 nastab.

Käed isa ahastades taevastesse sirutas
 ja hüüdis; Jumal, andesta mu süü! . . .
 Siis endal pussi rindu virutas.
 Kaht korjust kattis õie mustav rüü.
 Poeg, kõrval isa, lamas lumel verisel —
 pilvkivid punetasid taevaskerisel.

Linn õine kõikjal külvas surma aeva,
 neil päivil oli inime vaid püssiliha,
 kui vabadusetorm löi ümber riigilaeva.
 Neil veebruaripäivil purustas kõik kantsid
 rahva viha.
 Öl neil ma nägin Peeter-Pauli pikka piiki —
 kui võimu viimast jäänust, — põgenevat
 pilveriiki.

Henriko Seppik

Misio.

Al Manczy.

Miaj koro brulis, sango flamis: al ŝi!

Mi ekiris. Teknika formikejo: Vicoj da alumeduoj. Gigantaj maŝinpolipoj blekegante, bruegante preterrampis. Histrionoj sencerbaj surtere akrobatis. En biergehenoj fiporkoj grasigintaj.

Hu — —.

La Suno altiris min: mi iris. En la cerbo tikla sento. La nerva radioaparataro funkciis. La brusto ondis: la magnedo fortis.

Ĉu ŝi venos? Kolombino? Mi sidigis, restarigis, iradis, spektis, sopirgemis, atendis. La koro kunpremiĝis. La suno estis ruĝa knabinbuŝo. Kisadis min.

Fine —

ŝi venis. Paradizo kune. Mia sango furiozis. Brusto ondegis. L'aero orizitis. Suno kantis. Birdoj brilis. Felicitomoj aerŝvebis.

Mia koro: hejse-se!

Man' en mano. Sur kampoj floroj. Ŝi: feino fabela. Rozino ruĝa. Koralo blanka. Milda muziko: ŝia voĉo. Sunradioj: rigardo ŝia. Belbuŝeto —! Mi cedis al ŝia magnedo. Brusto ĉe brusto! Buŝo sur buŝo!

Eterne! — —?

Silko de ŝiaj brakoj. Ha . . . Amelizio. Mia sango ĉirpis, miaj histoj vibris. Palmoj ultraverdaj. Ĉielo hiperlazura. Sundio. Tero velura. Ni: intere, ni — homidoj.

Blua marspegulo. Orflava sablo. Ni kuris, petolis, amludis. Sia arĝentrido. Ni: mevidoj nudaj en marborda sablo. Ventkaresoj. Suno — vivofonto — superversis nin per korsango sia.

Min kaj ŝin.

Ŝi: Diino, Belo. Ŝiaj haroj: oro, silko, veluro. Rozfemuroj. Montomamoj. Brusto: belfontano, ĉion-forgesigon spruciganta. Marbulaj stelokuloj. Ĉerizbuŝo mieldolĉa.

Mi volis kapti ŝin!

Ŝi kuris en la sablo, en la bluakvo mara.

Mia sango bolis. Ŝi metalridis, klukis, kolombumis. Ŝi logis min, fingrovokis. Mi igis senkonscia. Marmorbrakoj ŝiaj ringis mian kolon. Elektro trafluis min. Mia kapo turniĝis. En la koro, ĉerbo: ĉielo, paradizo.

Ĉio kunigi! Ha . . .!

Nur mi kaj ŝi! Misio. Tero: ŝia korpo. Arboj: brakoj ŝiaj. Tontoj: okuloj. Birda kanto: ŝia voĉo. Ĉielo: mi. Suno: mi. Steloj: mi. — Suntero!

Suntero — Misio.

Misio: vivofonto, mondorigino, ĉio.

Emar Eme.

Nooruseideoloogiast ja muust...

Termin „nooruseideoloogia“ on armastetuim ja tarvitetuim, millega esinevad noorsoo liikumise juhid, selle liikumise filosoofid ja õigus-
taid. Üheski artiklis, käsitlev noorsoo liikumise ülesandeid, sihti, ei saa olla
vältind see termin. Ikka esineb ta, ning pahatihti just siis, kui põhjendusist
tundub puudus, kui loogiline argumentatsioon pudenes. Ikka siis kasute-
takse nooruseideoloogiat, lahendetakse lahendamatu probleem selle ainsa sõ-
naga. Mis tähendab too maagiline sõna ja milline on nooruseideoloogia, meie
noorsoo ideoloogia?

Mõistame nooruseideoloogiat all nooruse ilmavaadet, sihti, huve, taht-
misi ja tõekspidamisi yhelt ning ülesandeid, toiminguid, „programmi,“ mis
esimesed dikteerivad, teiselt poolt Nooruseideoloogia mõiste ei ole identne
mõistele noorsoo sihist, kuigi mõlemad mõisted yhisjoone omavad. Viimane
mõiste on kitsam ning moodustab esimese yhe osa. Siht on kategooriline,
ideoloogia enam psyykiline norm. Siht on mingi iseseisev, rippumata, sää-
l juures ymberlykamata ja muutmata eeskiri; ideoloogia arvestub nende psyyki-
liste iseäraldustega, millistest see või teine siht olenev. Esimeses on eelplaa-
nil säädus, teises säädusandlikkus: siht on resultaat, kuna eel- ja päätingimus
need psyykilised tegurid ning vaimline areng, mis sihi loovad. Tarvitseb eel-
tingimusi avalduda tendents muutuselle, tarvitseb aset leida ilmavaatelisel
ymberhinnanguil, kui muutub vastavalt ka siht.

On meie noorsool ideoloogia? Peame siin vastama, olgugi see piin-
lik enesepaljastus, eitavalt. Uhke mõiste, millega nii meeeldi opereerime, on
fiktiivne mõiste, senini saavutamata ja olemata väärtus. Liaks noor on meie
noorsooliikumine ja lühike ta ajalugu, et omada systemaatis-tervikulise il-
mavaate. Oleme alles otsingu aegjärgus ning otsingul on päält kõige siht.
Toimime sihitus tegevushimus ega suuda õigustada ja põhjendada omi saa-
vutusi ja toiminguid. Ylemaa on koondund noorus, olles selleks sunnit min-
gist alateadvusest, instinkist. Tuntakse ebamäärast rahulolematust oleviku
eluvorme, unistetakse paremusest, ent ei teata ega kujuteta seda paremust.
Asutakse tööle, töö tulemusis ebateadlik olles. Meie ei oma sihti ega abinõu-
sid. Meil puudub programm.

Muide, üksikuid piirjooni oleme siiski juba rajada suutnud. Esimesed
kivid on pand siiski. Väljaspool kooli tegutseva noorsoo 1. kongress nägi
noorsoo liikumise sihina: uue, parema inimtyybi ja rahvusliku, omapärase
Eesti kultuuri loomise. Oleme teadlikud koguni mõnes, selle sihi poole vii-
vas üksikasjas: oleme vastuvõtnud karskluse idee, võõrakeelsete perekon-
nanimede eestistamise printsiibi, pooldame ja agiteerime keeleuuendust. Kaht-
lemata on ideaalne inimene alkohooli vaba, kahtlemata peab rahvuslik kultuur
vabanema berg-, man-, feldt'idest, ent need on ja jäävad ikka üksikuiks ja
juhuslikeks üksikasjaks ning nad ei oma esmajärgulise tähtsuse. Nende abil
ligineme enda sihile liaks vähe, nad jätavad grandioosi soovi ideaalset ini-

mesest ja kultuuri iseseisvusest abstraktseks, utoopiliseks unistuseks. Sest karsklus pole mingi positiivne väärtus, ta on pigem halva, negatiivse omaduse puudumine, ning „Eestlasele eesti nimi!“ on ainult vormalne edusamm, mis sisult Eesti kultuuri põrmugi ei süvenda. Äärmiselt vähe oleme teadlikud põhiprobleemis, millele kogu noorusideoloogia õieti baseerub: noorusmõistes selle omapärase ja autonoomse tähendusega. Ei ole me veel saavutand ülimat tarkust: „Tunne end!“ Meie kõneleme noorsoo liikumisest, liiku-
jat mitte tundes, ning ei tea, on noorus bioloogiline või psüühiline nähtus, või bioloogilise ja psüühilise kompromiss. Ühelt poolt ei lepi meie bioloogilise nooruse mõistega, kuna noorsoo organisatsioonid tegelikult enda liikmete eas mingit maximumi ei tunnista. Teiselt poolt on meil ebaselge noorus, kui psüühiline mõiste. Mis on psüühiline noorus või psüühiline vanus? Millal lõpeb üks ja algab teine? Tõde ei ole püsiv. On tõe ymberhinnang areng või tagasimineku, on tõe ymberhindajad revolutsioonilised noored või rene-
gaadid.

Enesetyssang on uskuda Eesti noorsoo ideoloogia olemasolu. Tuhat kysimust ootab siin vastajat, tuhat Gordioni sõlme lahendajat.

Nii: noorusideoloogiat ei ole. Oleme selle avalikkusega end paljastand, võib olla noorsooliikumise vastaste kahjurõõmuks. Oleme esitand enda nõrkused, noid, võib olla, isegi markeerides. Ning seda mitte selleks, et noorsood süüdistada saamatuses, vaid: et puudusist vabaneda, peame neis olema teadlikud. Ideoloogia ei synni yle õõ. Ta nõuab pysivat juurdlust, lakamatuid ponnistusi. Viibime veel spontaanses staadiumis. Oleme koondund, olles vähe teadlikud koondamise ülesandeis, instinktiivselt püüdes paremat, ideaalile lähemat. Ning see instinkt ei peta, ta viib varem või hiljem mingile paremusele, positiivile resultaadile. Enne on inspiratsioon, siis teaduslik distsipliin. Nagu kunstile järgnes esteetika, nagu eeskätt olid esteetilised läbielamused ning alles tagantjärele nende läbielamuste filosoofia, nii vajab, võib olla, ka noorsooliikumise filosoofia, noorusideoloogia, vastavat eelkäijat, vastavat staadiumi. Selles eelstaadiumis viibime praegu. Igatahes, noorusideoloogia puudumine ei anna põhjust oletuseks, et ta syndida ei võiks. Mis leidmata, võib saada leit tulevikus.

Noorsoo liikumine alles algab. Veel ei oma ta eesotsas suuri juhte; need on diletandid, nad on kutsut ning, kahjuks, mitte seat. Peab noorus ootama, kui ilmub suur juht, kes annab temale ideoloogia, kes raudse ja vääramatu intellektiga vooliks olulise nooruse kaootilisest entusiasmist, Messias, kes näitab neile sihi ning annab liha ja vere nende vormitulle impulsiivsele idealismile? Ei. Võib olla ei ilmugi oodat Messias ning kuigi ilmuks, siis ei või passiivselt teda ootama jääda. Rajagem talle tee. Me vajame juhte — arengem selleks ise, me vajame ideoloogiat — loome selle ise. See on nooruse enda teha ning olge keegi teine ei või siin aidata. Tõsi, see on raske, raske seda enam, et olude peremehed mitte meie polg. Ent raskused on selleks, et need võita.

Tahame end maksma panna ning poolehoiu saavutada, peame teadlikud olema enda sihtes, ülesandeis, taktikas. Sest kõrvaltvaataja hindab päält kõige kindlat tegevuskava ja plaani. Niikaua, kui me seda ei oma, peame andestama teid, kes toetate ja subsideerite vaimuvaesust ning traktori- ja autojuhtide kursusi, teid, kes ei usu, et idealism siiski väärtus on.

Jakob Loosalu — Veide.

Rahvusliku iseteadvuse nõrgestamine noorsoo kaudu.

Väikerahvas peab olema tugeva rahvusliku enesetunde ja iseteadvusega, kui ta tahab kultuurist osa saada ja sel alal suurrahvastega sammu pidada. Sest on ju päevaselge ja ajalooliselt tõestatud, et suurrahvas, olgu teadvuse- tult, ürgjõuliselt või teadlikult, sihilikult avaldab alati kalduvust oma keskel ehk naabruses asuvaid väikerahvaid hävitada, ümberrahvustada, assimileerida. Selleks tarvitatakse mitmesuguseid otsekoheseid kui ka kaudseid abinõusid, sur- vet, kavalust, meelitusi, varanduslisi soodustusi. Eriti vägevaks vahendiks väi- kerahva ümberrahvustamisel on selle kultuurilise tasapinna madalalhoidmine ja rahvusliku ärkamise juba algidus hävitamine. Kõrge kultuur, elav rahvuslik iseteadvus ja ilmavaade on ümberrahvustamise takistajad. Sellepärast on selge, et kui väikerahvas ise ei hoolitse oma kultuurilise seisukorra eest, siis jääb ta ka kultuuri õnnistusest ilma. Seda aga suurrahvas soovibki. Vähemalt meie oludes on see senini nii olnud.

Valitseva suurrahva surve all võiksime alles mingisuguses tumedas loodetavas tulevikus jõuda valitsejaga ühtlasele kultuuri kõrgusele vast siis, kui oleksime juba täiesti ümberrahvustatud, kadunud, kuna selle ajani peaksime aga leppima ainult valitseja poolt lubatuga, tema laualt ülejäänud palakestega. Pime oleks elu rahvusliku vabaduseta.

Meie kohta pole õnneks see seisukord absoluutsele maksvusele pääse- nud, tänu vanast ajast hinge istutatud mõttesädemekesele, et ka eestlasena on meil täielik õigus ja võime olla kultuurinimesed. See mõte on imet teinud, on meid survetest hoolimata kaitsnud vaimlise pimeduse ja rahvusliku hävinemise vastu. Rahvuslikkuse mõte, see mõtlemisviis ja vaimustus on olnud meile kõige suuremaks kultuurist osasaamise toeks. Kul- tuuri pärast on meil vaja v a b a d u s t, kultuurist otsekoheselt, aegaviimatult osasaamiseks — r a h v u s l i k k u v a b a d u s t, poliitilist iseseisvust, viimaste kättevõitlemiseks ja alalhoidmiseks sõjariistana rahvuslikku vaimustust, rah- vuse jaatamist, eestlaneolemist. Kui ka neil mõisteil poleks väärtust iseendas, häädeks lööksõnadeks, abinõudeks väikerahva kultuurivõitluses on nad suu- repäralsed.

Osas eestlastes hõguva rahvuslikkuse ja soodsate olude toetusel saa- vutasime rahvusliku vabaduse, mis muidugi tarvitab veel süvendamist. Sel- lest ei jatku aga veel kaugeltki vabaduse alalhoidmiseks. Iseseisvalt kultuur- rahvalt nõuetav rahvuslik iseteadvus ja mõte on meil alles armetumalt nõrk, omane ainult piiratud ringkondadele. Kui lopsakalt õitseb meil kadakasakslus, pajuvenelsus, kuidas domineerivad igal pool muulased; viimaste ees on au- kartus, eestlasena hoitakse harjunud kombe järele end alahinnates kõrvale. Otse uskumatult tugev on paljudes perekondades kõige võõrapärase austa- mine. Kurb oli kuulda teadet, et ühes Saksa keskkooli viimase klassi 12 õpi- lase hulgas oli 10 eestlast, ühes Saksa lasteaias ainult eestlased-kasvan- dikud. Kus ei põgene meil Eesti keel võõra keele eest! Ja nii igal alal. Suur osa maarahvast lööb ikka käega, et ah mis meie nüüd! . .

Meie tärkawa rahvuslikkuse vastu peetakse sihikindlat võitlust mitmelt poolt. Eriti on siin tähelepanu all tõusev noorsugu nii koolis kui ka väljaspool ja ka need, vanemad, kes vaimliselt noored ja erksad. Kes ei tunneks, kui- das Vene kommunistlik imperialism tungib meie rahvuslust hävitama igasu-

Meie noorsoo vaimlised juhid.

I.

JAKOB SOOSALU-VEIDE (Ü.E.N.Ü.)

Ta studioosus — agronoom,
kes harrastas pollukultuuri.
Ent ka noorsoo tõuparanduses aastat viis
iu teeb pingutusi suuri.

II.

VOLD. VENDT (Ü.E.N.Ü.)

Sabatäht Ü.E.N.Ü. Tallinna osakonna
kirjandusharus.
Töötas agaralt, koondas kirjandussõpru
ja ilal pole norus.

guste kavalate abinõudega. Ta tungib muu seas ka noorte hulka ja propageerib seal eestkätt rahvusvahelist vendlust. Loodetakse, et see aitab eestlase vastupanekut nõrgestada, hõlpsamini venestada ja siis Vene rahvuslikkuse toeks muuta. See töö on teatud mõõdul viljagi kannud, likvideerimine on raske. Aga meie rahvuslikele noortele ja nende organisatsioonidele tehtakse ainelisi ja moraalseid raskusi ja selle asemel, et neid tundma õppida, nimetatakse neid põhjendamatult, kui mitte kuritahtlikult, kommunistlikeks, keelatakse neist osavõtt. See taktivaene hariduspoliitika on viinud mitmegi teo- tahtliku noore põrandaalusesse organisatsiooni, kuhu aga tõesti on kommuni- sism sissepugenud. Pole otstarvet arutada pikemalt nii üldtuttavat asja, siin on seisukord selge ja meie rahvuslikult tegutsev noorsugu loodab olukorda tervendada omal jõul.

Aga on veel mitmed teised noorsoo organisatsioonid, kes kipuvad meie vähest rahvuslikku iseteadvust, mõtlemisviisi ja ilmavaadet nõrgestama ja palju kardetavamate abinõudega, maskeeritult, kavalalt ja kaudselt. See ei paista laiematele hulkadele otsekoheselt silma. Selleks on õige osavalt kaasa tõmmatud ka mitmed meie tuntumad seltskonna- ja valitsustegelased. Kor- duvalt on nad haavanud meie rahvuslikku enesetunnet, eriti noorte hulgas, tegutsevad mitmetel aladel sihtidega, mis lubatud ainult suurrahvastele, mitte kuidagist aga meile kui väikerahvale. Nende ülesanded on väga imelikud ja veel utoopilisemad, kui kommunistidel, selle tõttu toetuvadki nad meil peas- jalikult muulastele ja rahvuse salgajaile. Kuigi ei saa salata, et mõnigi samm nende tegevuses on ka väärtuslik, kuid üldiselt on nad meie oludes eitamise- väärt. Rõne all on nimelt Ameerika Kristlik Noortemeeste Ühing ja samanimeline Noorte Naiste Ühing. Imelik, et nad alles

siis Eestisse tulid, kui meil kultuuriolud hakkasid juba paranema Vene suurrahva survest vabanedes, kuna ta Ameerikas juba mitukümmend aastat tegutsemas. Sõja ajal voolas kuld Ameerikasse ja nüüd on sääil jõudu küllalt selgete sihtide kõrval ka tumedaid maailmale pakkuda.

Eestis tehti nendega algust vabadussõja lõpul ja nende esimeseks tervituseks oli ajalehtede kaudu jämedas toonis meie noorsoo organiseerimise senistes saavutuste põrmuni mahategemine ja kuulutati, et ameeriklased ise on tulnud meie noori organiseerima. See oli otse haavavalt väljendatud. Kes aga meie ja väljamaa noorsoo organiseerimist tundis, võis kinnitada, et seesugune seisukorra hindamine ei vastanud tõele. Meie noored, kes eneseorganiseerimise kõrval tegutsesid ka kangelastena võitluses vabaduse ja kultuuri eest, vajasid julgustust, aga mitte seesugust ameerikalikku mahategemist.

Ameerikast tulnud palgalised sekretärid kogusid siis oma ümber kadakasaksu ja venelasi — „põhjaläinud“ armeelasi. Ajajooksul eksisid sinna ka mõned täiseestlased. Raha oli nähtavasti küllalt, sest söömingutega ja tortidega meelitati osavõtjaid ligi. Astuge ka praegu nende maija, ikka leiata muulasi domineerimas, kõlista ja telefoniga, saate võõrakeelse vastuse. Iga kolmas sõna oli Ameerika, ingliskeele eelistamises tean koomilisi vahejuhtumisi.

Hiljem on nad endid muutnud kohalikkudeks ühinguteks, jättes kõrvale sõna „Ameerika“. Esialgu varjati sihte ja põhimõtteid osava laveerimisega. Viimasel ajal on olnud juhus nendega tutvuneda. Korduvalt pean tunnustama, et väikerahva ja nüüdisaegse elumõtte seisukohalt peab nende suhtes asuma eitavale seisukohale. Ja seda imelikum on, et neid kristlikke organisatsioone viiakse eestkätt väikerahvaste hulka, nagu Eesti, Läti, Soome. Eriti olla nad levinud Daanis.

Noortemeeste Kristliku Ühingu põhikirja §1 väljendab muu seas, et tuleb püüda selle sihi poole, mis vastu võetud esimesel üleilmsel kongressil 1855 a., nimelt N. Kr. Ü. püüab ühendada neid noorimehi, kes pidades Jeesust Kristust oma Lunastajaks ja Jumalaks, vastavalt Pühale Kirjale, tahavad olla Tema õpilased omas usus ja elus ning ühendada omi jõude Tema riigi laiendamiseks noortemeeste keskel. Seletustes leiame, et nende põhimõtete ja mitmekülgsede tegevusharude lõppsiht on Jeesuse Kristuse mõju suurendamine ühiskondlikus, majanduslikus ja riiklikus elus. Selleks tulla mõjuda teatud sihis majandusliku korra ja säädusandluse pääle. Alles 1923 a. seletati kristlikkude ühingute poistetöö konverentsil põhimõtteid ja eesmärke sama eba-konkreetselt. Nii tunnustati, et kõikide nende ühingute siht on juhtida poisse Issanda Jeesuse Kristuse, meie Lunastaja juure, et nad Tema pääle loodaksid ning võtaksid osa uue ilmakorra loomisest, Jumala riigi maa pääle ehitamisest.

Kodaniku kasvatuses on nende põhimõtteks, et tuleb poissi kasvatada sõjavastaseks, rahuarmastajaks, tarvitada ühingute suuremat energiat, et kõrvaldada poisi õpetamisest isekat, pääletungivat ja militaristlikku kalduvust, mis silma paistvat teatud osas kirjanduses, paljus õpperaamatuis, organiseerituis liikumisis ja muis asutuis.

Edasi on eripäätükina käsitatud kasvatus rahvusvaheliseks vendluseks. Toonitatakse, et rahvaste ja raasside vaheline vaenulikkus ähvardab hävitada inimsoo hääkäekäigu tulevikus ja on Jumala tahte lubamata salgamine. Sellepärast olla vaja, nagu nimetatud, töötada militaristlikkude, pääletungivate isekate kalduvuste vastu, rahvusvahelise vendluse kasvatussüsteem olgu tähtsamaks osaks kõigis Noorte-

meeste Kristlikkudes Ühingutes ja mitte juhuslikuks ega kõrvalteguriks. Arvatakse, et Jumal olla need kristlikud organisatsioonid just selleks ellu kutsunud.

Kehalise kasvatuse kohta öeldakse, see olevat hää vahend selleks, et saavutada Ühingu lõppsihte. —

Asi on selge. Nemaad teevad noorsoo organisatsioonidele ülesandeks Jumalariigi, rahvakeeles paradiisi, maale ehitamist, kaotada rahvuslikud vahed, misjuures muidugi väikerahvad sellele eestkätt alluksid. Ja igal pool amerikanism.

Venemaaläbikukkunud kommunism õpetab sama pisut ilmalikumastoonis.

Usuküsimuse vastu põhimõtteliselt mitte vaieldes ei saa siiski teisiti olla, kui et loetletud põhimõtted näivad normaalmõistusega inimesele absurdina.

Samuti näitab ajalugu et Kristuse õpetus eriti ja usuõpetused üldse on olnud väga militaristlikud. Eestlane aga tahab rahus elada ja kõik jõud kultuuritööle pühendada, ta ei taha aidata suurrahvastele teisi väikerahvaid rõhuda ja kultuurist eemale tõrjuda. Inimsool ei ole kõige vähematki hädaohtu eestlase militarismist. Meil on militarismi liiga vähe. Suurrahvad ümberringi militariseerivad end igapäev, meil aga tehakse laste ja noormeeste seas võõraste poolt selle vastu võõra rahaga kihutustööd. Kultuuri nimel ja enesekaitseks oleme sunnitud koguni veel tublisti militariseeruma, misjuures see oluliselt ei saa meil minna liialdusteni ega inimsoole hädaohtlikuks. Seesugune antimilitarism viidagu enne läbi militaristlike suurrahvaste juures. Sellel võiks olla reaalsemaid tagajärgi.

Meil on rahvuslus äärmiselt nõrk, arenemata, teda on tarvis süvendada. Eestlases on rahvusvahelist vendlust liigagi palju, see segab ja halvab meie rahvuslikku jõudu. Reaalelu olukord nõuab, et meil on enne rahvusvahelise vendluse propageerimist veel palju muud teha. On arusaadav, kui seesugust rahvusvahelist vendlust edendatakse Ameerikas, kus on kõik rahvused jaraassid segamini paisatud. Sääli õnn kaasa vennastuskatsetele.

Meie noorsoo organisatsioonid ei või endile niisuguseid toredaid ülesandeid säada, nagu on paradiisi maaletoomine ja rahvusvaheline vennastamine, ühe usuõpetuse propageerimine. Meie sääme lõppsihiks kultuuri, eriti rahvuskultuuri.

Nende Ameerikast sisserännanud organisatsioonide praktiline tegevus on ameerikaline. Hoollitakse vähem mitmekülgsest mõistusest, esimesel kohal on sport ja piibel, alguses ka ingliskeel. Mõistustarendavad alad leiavad õige madala tasapinna kohaselt käsitamist. Nende siinsest tegevusest pole midagi kuulda, mis oleks vaimliselt loov, algupärane, suur. Igas tegevuses avaldub ainult labane ärivaim, mis sõja tagajärjel meil niigi kipub liiale minema. Kas on neis midagi meie rahvuslikust seisukohast kiidetavat toime pandud? Nende kinodes näidatakse palju alaväärtuslisi pilte, ikka labaseid ameerikalikke trikke, lastele soovimatuid vigureid, vast punanahkade skalpeerimist. Kõnedel ja kursustel domineerivad tähtsamatena teemidena, kuidas ruttu rikkaks saada, reklaamikunst, kõnekunst, mäluarendamine, aujuhtimine jne. Nii on Jumala riigi maale toomise ettevalmistamiseks poksi-kursused tähtsal kohal. Mida rutem vastase nina veriseks lööd, südame kohta antud rusikahoobiga vastase hingetumalt põrandale virutad, seda selgemini paistab paradiisi kuma. Kõige elementaarsemaga usutundega inimene ei võiks nõnda Kristuse nime profaneerida.

Paljudel nende palgalistel tegelastel puudub pedagoogiline võime ja vilumus, kuid need on noorte, eriti laste juhud. Sinna kutsutakse õpetust saama

ka niisugused noorukesed, kes peaksid olema vanemate hoole all. Selle tagajärjeks on, et mitmed algkooli juhatajad olid sunnitud keelama oma õpilastel osavõtu Kr. N. Ühingu, sest õpilased olevat säälnud demoraliseeruma. Mitmes keskkoolis aga keelatakse õpilastele osavõtt ideelistest rahvuslistest noorsoo organisatsioonest, kuid soovitatakse minna Kr. N. Ühingu. Aga tagajärjed on niisugused, et kui II. noorsoo kongressil tehti ettepanek kõigilt noorsoo korraldustelt (pidud, koosolekud jne.) alkohool välja heita, siis hääletasid tähendatud kristlike organisatsioonide esitajad selle vastu. Tõesti üllatus. Tarbekorral avaldame ka muid üksikasju.

Mõned meie tuntud tegelased on annud oma tegelise toetuse Kr. N. Ühinguile. Neid tõmmati sinna suuremalt osalt õige keerulisel viisil ja moodustati neist sildiks otsustamisvõimetud nõukogud. Nii pääsetakse mõjule meie ametiasutustes, sest teame seletuskirjas öeldust, et peab mõju avaldama säädusandlusele ja majanduslikule elule. Selle tagajärjed on juba mitmeti näha rahaliste toetuste, protektoraatide ja pimedade usalduse näol. Haridusministeerium on juba mitusadatuhat marka määranud neile toetust, samuti ka linnavalitsused vähemaid summasid. Ja seda organisatsioonidele, mis tegutsevad ainult kahes linnas Ülemaaliselt, rahvuslikul alusel ja ideelise tegutsevate organisatsioonide toetuspalvete tagasilükkamiseks otsitakse aga kummalisi põhjusi.

Rehkendage ja leiate, et kristlike organisatsioonide saavutused lähevad kallimaks, kui teistel. Sest nende tegelasi ei kihuta niivõrd idee, kui kõrged palgad. Päälegi on kõik nende poolt pakutav kättesaadav maksu eest, mis sagedasti pole väike. Kristlikud organisatsioonid pole meil elust väljakasvanud, ennastohverdavaist, asjasthuvitatuist noorsoo haridustegelast, vaid mammonakultuurist, dollarite abil korraldatud söömingute ja tortide mõjust. Nad tegutsevad meil ainult Tallinnas ja Tartus, kuid seejuures võistleb nende palgaliste ametnikkude arv, üldse kantselai, meie mõne ministeeriumiga. Meie valitsusasutuste poolt antav toetus tasub vast ainult nende tagajärjeta reklaamikulud, võib olla osa kantselaiikuludest. Teistes organisatsioonides tehakse aga kantselai ja üldkorralduse töö asjasthuvitatu poolt tasuta. Olen kindel, et need sajadtuhanded toetust oleksid palju viljakamad asjaosaliste enda algatatud organisatsioonides. Ja need vanemad tegelased, kes nüüd suure innuga kaasa löövad võõravaimulises, ameerikaniseerivas, rahvusvahelist vendlust ja antimilitarismi propageerivas ja paradiisi ehitavas organisatsioonides, — kas neil tõesti pole ruumi töötamiseks meie rahvuslikust kultuurijõust võrsunud noorsoo organisatsioonides? Tulge alla ja vaadake — jõududest on puudus, kahtlustamiste asemel andke moraalset toetust. Suuri aupakkumisi ja kõrgeid loengutasusid praegustes oludes meil küll ei ole võimalik pakkuda. Kuulen, et meie koolidele filmide muretsemine on antud ka Kr. N. Ühingu kätte ühes suurema rahalise toetusega. Kelle kohus, see valvaku, et need ei saaks ühekülgsest valitud. Selle ülesande soovinud üks meie pedagoogide organisatsioon oma pääle võtta, kuid haridusministeeriumis taheti teisiti.

Väike on meie rahvuslik iseteadvus, suur kõige austamine, mis on võõras, ja ignoreeritakse omaalgatuste saavutusi.

Kokkuvõttes: väikerahvas peab olema oma kultuuri pärast rahvusliku ilmavaatega, mida ei tohi lasta nõrgestada suurrahvaste huvidest arenenud kommunistlike ja kristlike organisatsioonide poolt. Rahvusliku iseteadvusega eestlane, noor, ei peaks neist osa võtma. Rohkem tähelepanu meie rahvuslikul alusel töötavaile noorsoo organisatsioonidele!

VESTED.

EDRI.

Kommuniaada.

Noorsoo Psüko-Filosoofilise Kirjandusliku Dramaatilise Kunstilise jne. Kultuurorganisatsiooni esimees Aadu Rabelemus audus suuri plaane.

Noorsugu, see on tulevik! Noorsugu on kõikvõimne! Nooruses on energiat! Noorus on tuli! Nooruses on vaimustust! Nooruses on tahtejõudu! Nooruses on kõike, mida soovite!

Noorus on stühiline jõud, mis murrab maha kõik tõkked ja oma eesmärkidele võib rajada teed kas või läbi maakera, läbi pilvede. Andke noorusele hoovapuu ja toetuspunkt ning ta kangutab maakera paigalt.

Ent see kõik on hirmus kardetav, hirmus kardetav! Kas ei lõhna see peaaegu anarkia järgi! Nuusutage hästi, kas te tõesti ei tunne!?

Võib olla, et te ka ei tunnegi, anarkia ja nihilism on juba moest läinud. Tempora mutantur et nos mutamur in illis! . . . (Ma küll ei tea, mis see tähendab, ent sarnastel juhtumistel ikka öeldakse niimoodi.)

Nii siis — Noorsoo Psüko-Fil. Kirj. Kunst. Dram. jne. Kultuurorganisatsiooni esimees Aadu Rabelemus audus suuri plaane.

Koondada kõiki noorsugu ühisele psüko-filosoofisele, kirjanduslikule, kunstilisele, dramaatilisele jne. tööle, luua vägevaim ideede eest võitlejate väerind, mis viiks terve rahva ühe ropsuga kultuurilises arenemises vähemalt kümme aastakümnet korraga edasi! Ohutada noorustuld igas vanaski, nii et seitsmekümne aastane tuda lööb kas või labajala valsi ja rajab kõige uuemaid voolusid, mis kedagi marru ei aja, sest pole enam vanu. Mis tähtsust on Steinachil kõige tema noorendamise katsetega! Tema tahab vaid kesta noorendada, lootes, et siis hingki nooreneb. Lori! Esimees Aadu Rabelemus paneb vanade hinges noorustule lõõmama ja nagu praepannil küpsetab igakülgselt uued inimesed, kes täis energiat, vaimustust, ideaale. Vanadusest tuhmunud silmad löövad loitma, kõnnak läheb kergemaks, rheuma põgeneb, puna tõuseb põskeisse. Ja ilma Steinachi operatsioonita on vanast saanud noor.

Ent Aadu Rabelemus ei muretsenud niivõrra vanade noorendamise eest, kui noorte mittevananemise eest — ta ei tahtnud Steinachi leiba käest ära võtta. Ta tundis hirmu, et see edasipüüdev, sädelev, ideaalne noorsugu võib aastate kestel muutuda konservatiivseks, kitsarinnaliseks, egoistlikuks vanade laagriks, kus pole muud teha, kui kutsu vaid hauakaevajad. Ja selle vastu tahtis ta võidelda. Noorus surmatunnini!

Kõige kõrgemadki ideed on aga alati maiste majanduslikkude ja muude sarnaste olude kütkes. Kui sellest viimasest üle saadud, on saadud üle koera. Üle saba saada ei olla aga raske, nagu rahvas tõendab.

Või siis energiaküllane Aadu Rabelemus sellegi eest tagasi pörkas. Ta ei kartnud iialgi koeri. Aadu ei hoolinud oma elust, et kõik teha, mida nõuab suurim organiseerimistö. Ta jooksis ametasutusest ametasutusse, käis tähtsate meeste man, puuris puistesse päädesse auke — ühesõnaga: oli noorusenergia kehastus ja elavaim eeskuju.

Meie noorsoo vaimlised juhid.

III

JOHANNES JÄRV (Ü.E.N.Ü)

Kustuv täht noorsoolikumistaevas.
Karrastab kirjandust ja vahest on karskusega vaevas

IV.

NIGOL KÄBIN („Takoli“)

Organiseeris koolinoorsugu naa ja nii
kunni saabus efiirne „Takoli“.

Ent igal ajal on algus ja lõpp. Võib üle ronida kõrgematest mägedest, võib üle saada laiematest ja sügavamatest kuristikudest, võib pääseda isegi Marsi pääle, ent mõne mehe puisest pääajust ei pääse kuidagi läbi, löhu kas või dünaamidiga.

Selles peitub käesoleva loo koomiline traagilisus.

Ent oleme järjekindlad.

Aadu Rabelemus nühhis jalgu ühe kõrge haridusasutuse ukse taga, kõhatas hääle puhtaks ja tungis vahvalt sisse — julge pääle hakkamine on pool võitu. Siit oli vaja väljapigistada mõnesuguseid abirahasid.

Võttis vastu soliid härra tema ametkõrgusele vastava tähtsa näoilmega ja suursuguse lahkusega.

„Nii . . . Hm — jaa . . .“ korutas tähtis härra mõtteid. „Noorsoo psüko-filosoofiline . . . dramaatiline . . . kunstiline . . . kirjanduslik . . . Hm — hm . . .“

Ta mõõtis Aadut kahtlase pilguga.

„Hm . . . Kas teie mitte vast kommunist pole? . . . Kas teie vast kommunistlikke sihte ei taotle?“

„Mitte kuidagi. Meie organisatsioon ei tee tegemist üldse mingisuguse poliitikaga. Meie organisatsioon seisab väljaspool poliitilisi erakondi.“

„Hm . . . Hm . . . Teie korraldate kirjanduslikke õhtuid, peate koosolekuid . . . Hm, kahtlane . . . Teie tahate uusi sihtjoone rajada . . .“

„Just nii.“

„Siis olete te ju kindlasti kommunistid! . . . Teie räägite noorsoo koondamisest üldisele kultuuri tööle . . . Teame juba seda kultuuri! . . .“

„Teie eksite väga, meil ei ole kommunistidega midagi ühist.“

„Ei ole ühist! . . . Ent, vaadage, miks teil siis rinnamärgi sees on viieharaline täht!“

„Ei, noh . . . See on põhjanael. See tähendab, et nagu tähed põhjanaela ümber käivad, — ta neile nagu koondavaks keskkohaks, nii peab ka meie organisatsioon saama koondavaks keskkohaks noorsoole, mille ümber kõik muu süsteemikindlalt liigub.“

„Jaa, ent miks see täht siis viieharaline on?“

„Tähti kujutatakse ju ikka viieharalistena. See täht ei ole sugugi sümmeetriline viisnurk, tal on mõned harud pikemad.“

„Ent ikkagi viis haru . . . Jaa. Ma pean Teile kahjuks äraütleva. Mingisugust võimalust ei ole toetada . . . Ikka noorsugu selle kommunismiga! . . . Mis te jändate? Päält näha olete päris mõistlik inime. . .“

Aadu Rabelemus pühkis ukse taga higi. Ta oli vihane.

Sõimab kommunistiks! Vaata kus saatan! Ise on hää kommunist! Hüva! Ega siiski meeltheita maksa. Kes kannatab see, kaua elab!

Aadu Rabelemus astus majaperemehe juure.

„Ma kuulsin, et teil on ruumid saadaval . . .“

Shablooniliselt seletas ta jällegi noorsoo suurtest eesmärkidest.

„Hm—jaa,“ venitas peremees. „Ei tean'd . . . Teie organisatsioonil olla kommunistlikud kalduvused . . .“

„Kes seda julgeb ütelda!“

„Ei, noh . . . On kuulda. Teil räägitavat mingisugustest suurtest ülesannetest, võitlusest, revolutsioonist . . .“

„No-ja, ent mitte poliitilises mõttes . . .“

„Teil viienurgeline täht märgi sees . . . Üks teie liigetest olla korra tänaval kommunisti teretanud . . . Küllap teiegi liikmed kommunistid on.“

„Meil on liigeteks kaupmehed, majaperemehed, maaliitlasi. Meie asi pole poliitika. Meil on suuremad, kaugemad eesmärgid . . .“

Peremees kõngutas uskmatalt pääd.

„Ei mina oma ruume või küll teile anda. Toote äkki pomme sisse, lasete õhku terve maja! . . .“

Aadu Rabelemus pühkis uksest välja. Tphui, kurivaim! Taga hullemaks asi läheb! Kisuvad vägisi poliitikasse. Pagan teab, mis see tähendab. Peab küll kommunistlikku kirjandust muretsema ja vaatama, milline see kommunism siis õieti on.

Aadu Rabelemus läks lehe toimetusse.

„Vaadake, kas ei saaks artikli kirjutada, et meie mitte kommunistid pole,“ seletas ta toimetajale.

„Hm . . . Ei või. Meie üldse teiste parteide tegevuse vahele ei sega. Kommunistidega ei taha me aga sugugi tegemist teha . . .“

„Me ei ole ju kommunistid!“

„Ei ole kommunistid? . . . Ent teie viieharuline täht? . . . Võitlus. . . Revolutsioon . . . Organiseerimistöö . . . Ma imestan, et teid nii avalikult tegutseda lastakse.“

Uksest välja jõudes vajus Aadu Rabelemus lossi.

„Kommunist . . . kommunist . . . kommunist . . .“ huugas tal pääs. Et mine kas või hulluks!

Aadu Rabelemus tormas ühe suurema seltskonna tegelase juure abi otsima.

„Hm — ja,“ seletas see. „Mis teie organisatsioon üldse tegutseb! See on vaid jõudude killustamine . . . Ilmtingimata peitub teie sildi all midagi . . . Kõik teie organisatsiooni tegevus, ilme, see on väga kahtlane. Mis teie tormate, mis teie otsite! Olge ettevaatlik, see asi võib kurvalt lõppeda!“

Ja kuhu ta ka ei läinud, kuhu ta ei pööranud — ikka, kommunist, kommunist, kommunist . . . Nagu oleks muutunud terve ilm hullumajaks.

Aadu pää käis päris ringi.

Räägitakse niisugust asja, et kui hakata järeljätmatalt teatud isikule mõnesugust olematut asja tõendama, siis mingisuguse suggestiooni mõjul inimene selle lõpuks omaks võtab. Kahjuks ei ole ma ei psükoloog ega arst ja ei tea selles asjas oma kompetentset sõna öelda. Tean vaid fakti, et Aadu Rabelemus jäi haigeks.

Arst ei osanud sellele haigusele kuidagi nime anda. Niisugust haigust polnud ta veel näinud. Ja et haige ikka aina järeljätmatalt kordas: kommunist, kommunist, kommunist, ristas ta selle kommunismi haiguseks, oletades et siin isesuguse patsillusega tegemist.

Kui Aadu terveks sai oli tema esimene visiit tähtsamale kommunistlikule tegelasele.

Ja — mõtelge ometi! — Aadu Rabelemus sai kommunistkis. Kõige ägedamaks kommunistiks!

Tähtis haridusasutuse juhataja vangutas targalt pääd ja pajatas sügavmõtteliselt.

„No-jah, eks ma ütelnud! . . .“

Majaperemees tõstis silmad taeva poole ja ohkas:

„Tänu taevale, et ta mind ära ei tapnud!“

Äjaleht kirjutas aga pika artikli kommunismi kahjulikust mõjust noorsoo pääle.

*

Too on veste. Ent kõik vested ei ole väljamõeldus. Ülemal toodud veste ka mitte. See on tõesti sündinud lugu, mille armsaks ja õpetlikuks lugemiseks noorsoole kirja pannud, et nad mitte „kommunismi“ ei harrastaks

EDRI (DE).

Kõne.

(Opetlik veste, kuidas kõnet peab pidama.)

Peeti asutamiskoosolekut.

Mõttealgataja kõhatas hääle puhtaks ja kõneles:

„Väga austatud asutajad! Meie oleme siia kokku kogunud kõrgete eesmärkidega. Meie tahame omad jõud ühendada ja luua organisatsiooni, mille eesmärk võidelda käegateretamise ja mütsitõstmise vastu. Iga komme, kuigi ta ka iseenesest halb komme, ent kui ta rahvasse juurdunud, istub sääl niivõrra kindlalt, et teda üksik individuum parima tahtmise juures välja kangutada ei suuda. Ma ei hakka siin pikemalt seletama, milline pahe iseenesest on käegateretamine ja mütsitõstmine, piirdun vaid tähendusega, et need liigutused on üleliigsed, aegaraiskavad ja tervisele kahjulised. Nii siis — meie hüüdsõna on: maha käegateretamine, maha mütsikergitamine! Selle vastu võitlemiseks koondame endi jõud ja töötame mitte kellegile enam kätt anda ega mütsi tõsta. Sest kes teab, kas see, keda me teretame, mitte mõnda kohutavat haigust ei põe, mida meile käepigistusega võib edasi anda ja . . . Üldse käepigistus ja mütsikergitamine on tühi aja raiskamine. Meie ajal, kus elu ikka kiiremas tempos hakkab voolama, on vaja kokku hoida iga silmapilku. Äega, mis asjata kaotatud, ei saa tagasi võita. Niisama mütsikergitamine. Ma ei taha sellest pikalt kõnelda, sest loodan, et kõigile on isendast ammugi arusaadav, milline pahe on mütsikergitamine ja käegateretamine . . .“

Kõneleja tegi pausi, tõmbas käega üle punaseks läinud näo ja jätkas.

„Nii et siis meie oleme täna siia kokku kogunud, et võitlust alata selle üldise pahe vastu. Meie oleme alguses üksi. Meil on raske, keegi ei aita meid. Meile töötatakse vastu, keegi muu ei aita meid, kui meie ise . . . Aga meie tahame võidelda, me ei jäta siiski järgi . . . Me tahame näidata, et meil energiat jätkub. Me teeme kihutustööd, me hüüame igale: meil, on raske, aidake meid! Me teeme selgeks kõigile kui rumal see on: käega teretada ja mütsi kergitada! Et toetage meid, aidake meid, meil on raske, tulge kaasa meiega! Tulge meie hulka ja võitleme ühiselt, siis pääseme meie võidule ja kõik on hää.“

Kõnelemine on raske töö. Kõneleja otsaesisele kerkisid higipisarad. Ta oli hoos.

„Mul on häämeel, et niisugune kogukas hulk on siia kokku kogunud mul on rõõm, et nii palju leidub selle ideele poolehoidjaid. See omakorda tõendab, kui vajalised on sellel alal uuendused. Eks ole mõnigi teie hulgast vandunud salajas, kui tal kuskil koosolekul, pidul, teenistuskohas tuleb läbi käpustada mõnikümmend inimest . . . Ent käpustamata ei või jätta, sest siis

loetakse seda viisakusetuse tundemärgiks. Nii et teretada tuleb, kui ei taha viisakuseta olla. Ent meie loome uue viisakuse, kus teretada ei tule ega mütsi kergitada pole vaja. Ma ei taha pikalt kõneleda sellest asjast, sest usun, et kõigil iseenesest juba selge on, mida mina ütelda tahan. Ma tahan vaid peatuda selle juures, kuidas seda asja praktiliselt läbi viia. Meie töötame endile välja märgi, mida rinnas kanname, et kõik võiksid juba kaugelt näha, et meie käega mitte ei tereta ega mütsi ei kergita. Ja kes seda veel mitte ei tea, sellele teeme me selle kohe selgeks. Me kutsume kaasa kõiki meie põhimõtetega ühinema. Et toetage meid, aidake meid, muidu on meil raske! Te peate meid toetama, sest meie ei tööta mitte vaid endi huvides, vaid kõikide huvides. Et kui teie meid aita, siis meie ka enam ei tööta. Ja teretage siis käega ja kergitage mütsi nii et käed rakus! . . . Meie teeme neile selgeks, et me nende endi huvides tegutseme ja ma olen kindel, et me kõik suudame.“

Koosolijaid oli väheks jäänud. Vist läksid nad uut teretamisviisi levitama. Ent kõneleja jätkas:

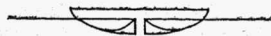
„Nii siis – me oleme otsusele jõudnud, et tuleb asutada organisatsioon, mis peab võitlema käega teretamise ja mütsi kergitamise pahe vastu, sest kuigi see pahe iseenesest küll pole suur, on ta küllalt suur, et meile tüütavaks saada. Ja üldse on mujalgi selle võitlusega juba algust tehtud ja mitmel pool see juba võidurikkalt lõpule viidud. Ka meie tahame niimoodi võidelda ja selle eest hääd seista, et see asi edukalt saaks lõpuni viidud . . .

(Selles tempos veel umbes pool tundi ja lõpuks :)

„Nii siis meie oleme organisatsiooni asutamise vajadusse veendunud ja oleme täna siia kokku kogunud, et organisatsioonile alust luua. Ma ei taha pikemalt enam kõneleda, sest asi on iseenesest küllalt selge. Ma vaid hüüan: tööle kõige energiaga, loome võitluseks väerinna, mis suudab läbi murda kõigi vastuseisjate ridadest! Maha käega teretamine, maha mütsi kergitamine! Sellega lõpetades panen ma ette valida koosoleku juhatust. Soovin, et meie koosolek viljakaks kujuneks, soovin edu ja jõudu, et kaoks mütsigateretamine ja käegapigistamine. Selleks kõik aidaku meid, aidaku meid!!!“

Ta lõpetas ja tegi häbeliku näo, nagu inimene, kes pidanud hää kõne ja ei tea, kuidas vastu võtta kiiduavaldusi.

Ent kiiduavaldusi polnud ja ka juhatust ei saanud valida. Imelikul kombel olid inimesed ära kadunud.

Eddy Jyrissou.

Noorsooliikumine kohtulaua ees.

Noorsooliikumisest kõneldakse ja kirjutetakse viimasel ajal palju. Mitte see ei ole kõneaineks, kuidas soodustada seda ideelist liikumist, ent see, kas on noorsooliikumine meie tõusva rahvapõlve arengulle kaasaaitav või pidurdav faktor.

Ei võiks olla midagi arvustuste vastu, see on koguni soovitatav ja vajaline. Kord peab ometi avaliku arvamise vaekaussidelle kogutama noorsooliikumise voorused ja patud, et kaaluda ja lõpulikult otsustada kysimuse, mille üle praegu kogu aeg vaieldakse.

Vähe leidub noorsooliikumise kaitsjaid, neid ei olegi, väljaarvat noored ise. Muidu aga antakse noortele alati leiva asemel kivi. Noorsooliikumise ja selle ideeliste juhtide pääle peetakse klaperjahti (kuigi seda pyytakse sageli teha variseerlikult noorsoo sõbra maski all.) Tuuakse välja tolmund „tõed“ kasvatusteadusest, pyytakse leida sidemeid noorsooliikumise ja yldse kõige kurja vahel, mis praegu maailma rõhub.

Milles kõigis ei ole noorsooliikumine syydi: kyll väheses edasijõudmise koolis, kyll joomises ja ulaelus, isegi suguhaigusid laotavat see hirmus liikumine laiali.

Teiste mahategijate hulgas võtab „Nädalas“ sõna ka J. M., et anda noorsooliikumisele ka omalt poolt täiendavat myksu.

Mulle näib, et J. M. taha on peitunud yks meie vähem kirjanik, kelle sulg on laenunud noorsooliikumise mahategemiseks, olgugi et seda pyyab teha tagasihoidlikul toonil. Teisiti ei saa nimetada kirjutust „Noorsooliikumine“ ühes novembrikuu „Nädalas.“

Ka sina, Bruteus!

J. M. leiab: noorsooliikumine mõjub takistavalt koolitõõle, kisub lapsed perekonnast eemale, loob õppiva noorsoo ja kooli vahele vaenulikkude vahekorra, syyntib noorsoos vaie-lusi ja omavahelisi vastolusid, sellega noorsoo nungile myrgitades, viidab asjatult aega. *)

Nii. Mõõnan, esimene süüdistus on osaliselt õige. Võib olla, et noorsooliikumisest osavõitjal jääb mõni valem pähe ebakindlamalt, mõni tark raamat läbivuristamata. Ent vastutasuks sellele annab noorsooliikumine noortele tööoskust, tegelikke kogemusi igapäevases elus.

Me sennine kasvatussysteem on jõudnud pankroti lävele. Yle maa käib hädakisa, et noorsool on vaid palju raamatutarkust, et ta on tegevusvõimetu ja saamatu, tal pole endal-gatust. Kas seda ikka veel syvendada?

Noorsooliikumine kiskuvat noori kodust eemale, kuna ometi igal noorel olevat kodus kõige armsam viibida. Noorsooliikumise tegelasel ei olevat aega kodu jaoks, sellega minevat temal kõige ilusam aeg, noorusaeg, kaduma.

Raske on võtta seda süüdistust noorsooliikumisele tõsiselt, raske samuti ettekujutada noorsugu, kes kasvaks kodu istudes. Kuidas mahuks niisugune noorus praegusesse ellu? Ja kust võtame nii palju mähkmeid ja lapsehoidjaid?

Nyyd vastolud noorte ja vanade vahel, lahkunekud vaadetes ja tõekspidamistes. Kaebatakse: noorusel ei ole tarvilikku aukartust vanema põlve tõekspidamiste ees. J. M. arvab selle põhjuseks olevat noorsoo vähesed teadmised ja elukogemuste puuduse, mille tõttu noorsugu ei suuda vääriliselt hinnata vanema põlve vaateid.

Tõelikuks põhjuseks sellele nähtusele on kahtlematult tõsiasi, et iga uus inimpõlv leiab uued, õigemad, „tõed“, et kahtlemine senniste tõekspidamiste juures on tõkkejooks absoluutsetele tõdele, kindlamatele väärtustele lähemale rühkimiseks.

*) J. M. on omas artiklis igatahes aluseks võtnud selle noorsoo, kes veel lapseast pole välja jõudnud. Nähtavasti mõistab tema noorsoo all vaid lapsi. Sellest seisukohast ka tema artikkel. Ta ei tunne sugugi suuremat osa meie organi-seerund noorsugu (mitte lapsi.)

Pildikesi noorsooliikumise kahjulikkusest.

(Mõne mehe arvamised).

I.

Koosolekud kasvatavad noorsoos viha tunnet.

II.

Noorsooliikumine kisub noored kodust eemale.

Ka vanal- ja keskajal olid vanemal põlvel omad „tõed“ ja „väärtused,“ need pidid olema ainuõiged ja mida uskuma panna pyyti ka kasvavat noorsugu.

Kui selleaegne noorsugu oleks võtnud need „tõed“ puhta kullana, ei oleks kahtlenud nende väärtuses, ei oleks ise midagi otsinud, mis arvab J. M., kui kaugel oleksime meie praegu? Kas ei ole ymberlykat suurem hulk selleaegseid tõdesid religiooni, teaduse ja kõlbluse alal?

Nii lykatakse ymber ka tänapäeva tõekspidamised ja juba meile järgnev rahvapõlv loob omale uued „tõed“.

Ent vanem põlv kummardab enda ette ja nõuab, et noorsugu kummardaks sedasama ainuõiget ebajumalat.

Noorsooliikumine kihvtitavat noorsoohingeelu. Noorte koosolekutel tuleb tihti ette ägedaid vaidlusi yhe või teise kysimuse yle. Olevat aga harilik nähtus, et ägedad vaidlused tekitavad hinges kibedustunnet ja viha. Kibedus ja viha aga tumestavad noore eluõnne. Pääksepaistet olevat vaja noorele elule, mitte pilvi.

Siit loogiline järeldus: ärgu tehku noorsugu endale muret yhe või teise asja yle vaidlemisega ja juurdlemisega. On ju ilmas nii palju ilusaid päivi ja pääksepaistet, mille paistel hää mängida ja lullitada.

Nii. Noored mõtlevad liig palju, noored tahavad olla liig targad. Noored tahavad olla liig vabad. Endised internaadid ja kinnised pansioonid peaks jälle ausse tõusma. Vana mõnus patriarkaalne kord perekondades peaks uuesti jalale säetama. Noorsugu tagasi perekonda, „kasvatajate“ ja „seltsidaamide“ valve alla! Ja mähkmeid, palju mähkmeid ja lapsekiigesid!

Äiu, äiu, noorukene, kussu, kussu, tillukene! Kui kasvad, õpid hindama endist sydantliigutatavat karjapoisiromantikast, tunned taevarõõmu lullitades ja oma noore, syytu elu yle ilutsedes.

Mis on kõige selle kõrval tööõõm ja rahuldustunne, mida tooks omal jõul ja algatusel saavutatud väiksed tagajärjed?—

*

Olen olnud alati noorsoos nii moodsa „opositsioonitamise“ vastu, olen rõhutanud noorsoo ja vanemapõlve kaastöö vajadust. Nyyd aga kaob usk selle võimalusse. Kui sinna poole tyyritakse, siis peab kysima: kas maksab kaasa minna?

See tee, mida J. M. näitab noorsoole, viib tagasi sinna, kust tuleme. Noorsugu peab siis ymber pöörama ja minema tagasi pimeduse poole.

Ed. R.

Noorsooliit,

mille asutamiseks nii palju vaeva nähti, on nähtavasti hingusele minemas. Juba viimane kongress näitas, et noorsooliit organisatsioonide üldist poolehoidu ei leia. Kongressist võtsid osa vaid kümnekond organisatsiooni, kuna nende arv ometi sadadesse tõuseb. Kandvaks jõuks noorsooliidus on jäänud kristlikud noorteühingud — Ameerika poolt Eestisse istutatud taimed. See omakorda peletas palju organisatsioone eemale.

Suvel olla kuuldavasti tagasi astunud terve noorsooliidu juhatus, kes viimasel kongressil valiti. Põhjuseks — liigete passiivsus ja ükskõiksus noorsooliidu vastu. Sellega oleks siis noorsooliidu saatus määratud.

Kahju on siiski!

Kuid see tõendab, et noorsoo koondamine noorsooliidu kujul Eesti noorsoo iseloomu omadustega kooskõlas pole. Siin vast väljendub meie noorsoo individuaalne joon.

Meie noorsugu suudab vaid koondada ühistele alustele, ühistele põhimõtetele rajatud organisatsioon, kus kõik liikmete huvid koondatud ühisele kõrgemale keskpunktile, kus selle organisatsiooni üksikud elundid tärkavad, kasvavad ühte üldise koondusega ja selle huvidega, teineteisega tihedalt läbi põimuvad.

Noorsooliit on hingeheitmas. Ent see ei tohi peletada. Meil on teisi võimalusi noorsoo koondamise läbiviimiseks — võimalusi, mis kindlasti paremad tagajärgi annavad ja juba annud ongi.

Kahju vaid, et olemasolevad üksikud noorsoo organisatsioonid ilma koondava kesk-kohata jäävad. Tahtes mitteolemasolevate elujõulisemate organisatsioonidega liituda, oleks neil omavaheline kontakt siiski vajaline olnud. Ent nähtavasti ei taha nad ise seda. Jäägu siin nad iseendaga. Aegade jooksul neelavad neid siiski paremad koondumid, vormid.

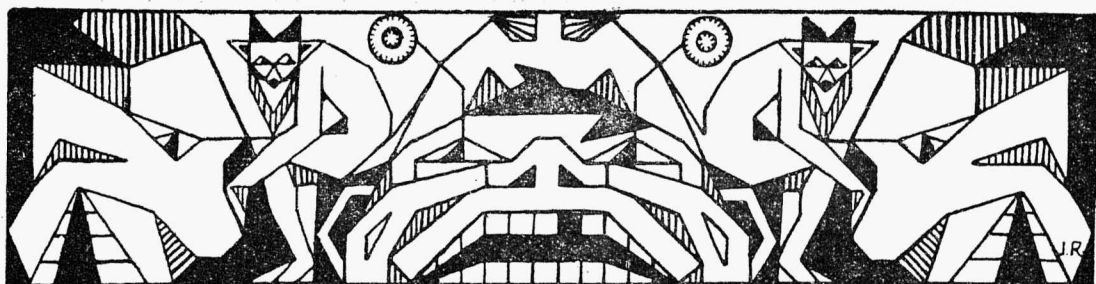
Mõningaid statistilisi andmeid Ü.E.N.Ü-st.

Ü.E.N.Ü—1 on olnud 1924 a. haruldane osakondade juurekasv. Kuna 1923. aasta lõpuks oli kõigest 34 osakonda, on 1924 a. detsembri kuu lõpul nende arv 57, seega juure tulnud 23 osakonda. Linnades on osakondi 7 (Tallinnas, Tartus, Narvas, Pärnus, Valgas, Petseris, Baltiskis). Maal on osakondi: Harjumaal 17, Virumaal 17, Tartumaal 3, Järvamaal 6, Pärnumaal 3, Valgamaal 2, Võru-Petseri maal 2, Läänemaal 6. Nende seast on kolm osakonda Hiiumaal. Ka Vormsi saarele asutavad noored omale osakonda.

Liikmete arv üksikutes osakondades tõuseb kunni 400. Suuremas osas osakondades kõigub liigete arv 100 ja 200 vahel. Läbistikku tuleb iga osakonna kohta umbes 75 liiget.

Keskjuhatus on 1924 a. lõpul saatnud osakondadele laiali ankeetlehed, kus osakonnad teateid annavad osakonna koosseisu, tegevuse, majanduslise seisukorra jne. üle. Kui Keskjuhatus ankeetlehed täidetult tagasi saab, on tal käes kõige huvitavam materjal noorsoolaste huvide ja tegevuse üle.

IH-HII

Veel ringvaateid.

I. Noorsoo liigutamine.

1.

Ristimine muusikagä.

N-Ü „Tungal“ kannatas suurte noorenemis-valude käes. Siis ristas ta ennast. Ja tema vastseks nimeks sai „N-ü. „Tungla“ Muusika O s a k o n d.“ – Kas ristimissõnaks $A=B$ või $B=A$ oli, ei tea meie.

2.

Noorsoo liikumise mäejutus.

„Takoli“ – nii on ühe suurema noorsoo organisatsiooni hauasamba päälkiri. – Öndsad on rahunõudjad! . . . –

„K.N.M.Ü.+K.N.N.Ü.“ vabriitsivad Läänemere kaldale uut rahvatõugu – PAJUING-LASI. Öndsad on need, kes (oma rahva) vaimust vaesed, sest . . . guud-baaj (loe good-bye!) . . . –

„Koit“ pole oma eluraamatusse veel ei A-d ega ka O-d kirjutand, sest öndsad on need, kes puhtad südamest.

„Ü.E.N.Ü.T.O.“ kohta kirjutid lehed, et aineline kitsikus nende tegevust takistada: Öndsad on need kel nälj ja jänu on! . . . –

3.

Kaamel nõelasilmast läbi.

„Agu“ tegevusen seisis tähtsaim osa oma liikmete arvu lugemisen. Tagajärg: ta on kõigerikkam maarahva päälinnan päade poolest, ja nõndap olla ta oma tahtmise taeva-riigi saanud.

II. Lammaskanad ja sikkkuked.

1.

Tülgas arvustai.

Organiseerit noorsoo üle vihastas A. Alle niivõrd, et oma Lilla tõpra külma rahu täiesti unustas ja otse süültsi kaela langes Jõhvi moonameeste lobale ning kõrtsist kuulnud tülkastusile. Selle tõttu olla arvustai mitte ükski noorsoo, vaid paljude habemegagi meeste meelest tülgas. (Moraal: See olgu sulle õpetuseks, et sa Munamäge ja Kaaliauku asjata suhu ei võta!). –

2.

Kui munad teisiti arvavad kui kanad.

Ja X. linna valitsus ütles mulle: Mu armas, meie ei või vabasta Teie näidendite õhtut lõbustusmaksust. See oleks teie viimine eksiteele. Mikspärast õpite teie need rasked draamad ja klrjanduse ettekanded mis väsitavad välja meie noorsoo, meie tuleviku. Noorsoole on vaja rõõmu ja päikese paistet, ei kunagi aga kirjandust ega muud kunsti – see meie vanade mure. – Seepärast tantsige oma pidudel 2 tunni asemel 8 tundi, ja Teile polegi vaja muud eeskava, pole vaja te vaeva näidendite õppimisel ja ettekandmisel! Ei vaeva ega kulusi! Ja noori, publikut ja rahvast tuleb kokku mis rabinal ja raha ajate kokku rehaga! Ja pole siis ka vaja neid igavaid vabastamise palveid. Võtke kord ometi aru pähe! Tantsige, tantsige – ja ärge tehke oma näite ega muid õhtuid ja ärge meelitage oma 2 tunnilise lõpptantsuga sinna neid päiksepaistelisi noori kes muidu lähaks ja tantsiks „Vabameelses lrvses“ 8, 10, 12 tundi. Mõtelge ometi meie tuleviku pääle! . . .

Tegev toimetaja: Aug. Jõger. Vastutav toimetaja: Ed. Riisman. Toimetus: Juhan Jaik, Ioh. Järv, Joh. Türn. Väljaandja: Ümaalise Eesti Noorsoo Ühenduse Keskjuhatus.

Trükitud O.-ü. „Edu“ trükikojas, S.-Kompassi 40. Telefon 24-68.

„URIKIVI“ lugejaile ja toetajaile!

Varsti ju kaks aastat sellest, kui „URIKIVI“ esimene number päevavalgust nägi. Selle esimese kui ka kaks järgmist (viimane kaksiknumber) läks korda väljaanda vaid suuremate jõupingutustega, olles veendunud, et see töö mitte asjata pole teht, et vajaline on organiseeritud noorsool vahe- tumalt omist ringkonnast tulev edumeelne häälekandja, noor- soo võimiste kajastaja. Too oli katse, mille hääd tagajärjed alles nüüd hakkavad selguma. Ja see õhutas „URIKIVI“ väljaandmise jätkamisele. Ent mitte enam juhusliselt, vaid kavakindlalt.

Käesoleva numbriga hakkab „URIKIVI“ ilmuma järjekindlalt iga kahe kuu tagant, üldse 6 numbrit aastas.

„URIKIVI“ sisaldab pääle rikkaliku ilukirjandusliku osa igasuguseid artikleid ja arvustusi noorsoo küsimusist, teat- rist, kirjandusest, kunstist, muusikast, karskusest jne. Kaas- töolisteks meie tuntuimaid noorsoo tegelasi, kirjanikke, kunst- nikke ja kõik noorsoo sõbralised ringkonnad. Pääle selle „URIKIVI’s“ nurk naljale ja pilkele, malele jne.

Kõik, kes iseteavad isemõtlevad noored, koonduvad „URIKIVI“ ümber, toetavad kaastööga ja tellivad „URIKIVI“.

„URIKIVI“ maksab aasta pääle tellides — 300 mrk. ja poole aasta pääle — 150 mrk. Üksiku numbri hind 50—55 mrk.

Toimetus ja talitus: Tallinnas, Pikk tän. nr. 69.

ÜENÜ Keskjuhatus rahalise loterii

väljaloomise tähtaeg läheneb! **1. märtsil** otsustub, kes võitja.

Rohkem tähelpanu meie noorsoole!

ÜENÜ rahalist loterii tähte omades ei oma Teie mitte vaid võidulootusi, vaid toetate meie noorsugu, aitate kaasa noorsoo arenemisele, paremale tulevikule!

Sellepärast kõik ÜENÜ osakonnad, noorsoolased ja noorsoo sõbrad, kelle käes loterii piletid müügil, mõjuge nende levitamiseks kahekordse energiaga!

Kõik ÜENÜ osakonnad, noorsoolased ja noorsoo sõbrad, omandage võitjate ilmed ja ostke ÜENÜ Keskjuhatus rahalise loterii pileteid!

Raha müüdüd piletite eest ja müümata piletid palutakse ära saata ÜENÜ Keskjuhatusle hiljemalt 25 veebruariks s. a. Piletid, mida seks ajaks ära ei saadeta, loetakse müüduks ja kasseeritakse nende eest raha sisse.

„URIKIVI“ üksiknumbrite müüjaid,

kel olid müügil 1923 aasta „URIKIVI'd ja kes senni veel arveid pole õiendanud, palutakse seda teha võimalikult kiirelt. Talituse aadress: Pikk tän. 69, Tallinn.

„URIKIVI“ talitus.

„URIKIVI“ 1923 aastakäik

Hind Emk. 100.—

SISU: luuletused, novellid, artiklid noorsoo liikumisest, selle põhimõttest ja sihtidest, arvustused, vested, ringvaated, nali ja pilge, male, esperanto j. m.

Huvitav igale noorsoolasele ja noorsoo sõbrale.

Kaasa on töötanud: Vorb Ahimaa, A. Antson, Emar Eme, Relvo Hong, Hannes Hunt, Juhan Jaik, H. Jänes, Joh. Järv, A. Jõger, K. Jõe, Ado Kalamees, Ago Liigolta, Ed. Nukk, Mart Raud, Ed. Riisman, H. Seppik, J. Voist; kunsti alal: Paul Liivak, H. Halliste, Ferd. Kask; muusika alal: A. Vedro.

Tellida aadressil: „URIKIVI“, Pikk tän. 69, Tallinn.